

strategy&

Part of the PwC network

Onderzoek zelfstandige spaarrekening

30 juni 2025

Disclaimer

Deze rapportage is geschreven onder verantwoordelijkheid van Jeroen Crijns (Partner) en onder toezicht van Nuria Boot (Manager). Dit rapport wordt u door hen aangeboden vanuit PricewaterhouseCoopers Advisory N.V..

Reikwijdte

Beperkt

Uitgebreid

Dit rapport heeft als doel het beschrijven van de impact van een verplichting voor banken om een zelfstandige spaarrekening aan te bieden voor consumenten, banken, financiële stabiliteit en andere financiële producten.

Wij hebben de werkzaamheden uitgevoerd zoals met u afgesproken in de opdrachtbevestiging. De scope van de werkzaamheden zoals afgesproken in de opdrachtbevestiging is ongewijzigd.

Wij hebben onze analysewerkzaamheden afgerond op 10 juni 2025. Dit rapport bevat daarom niet de gevolgen van gebeurtenissen na die datum of de impact van later beschikbaar gekomen informatie.

Beschikbaarheid en kwaliteit van informatie

Beperkt

Uitgebreid

Onze informatie is gebaseerd op interviews, deskresearch en consumentenonderzoek. Zie hoofdstuk 1 voor een nadere toelichting op de onderzoeksmethode en bijlage D voor een overzicht van de partijen die geconsulteerd zijn gedurende het onderzoek.

De verstrekte informatie heeft ons in staat gesteld inzicht en begrip te krijgen van de gevoeligheid van het overstappedrag van consumenten bij renteverhogingen en kwalitatieve inzicht in de gevolgen voor kosten van banken en voor financiële stabiliteit.

Het exacte rente-evenwicht, overstappedrag van consumenten en de exacte kostenverhoging voor banken is op dit moment nog niet te voorspellen.

Uitgangspunten voor ons werk

We hebben onze werkzaamheden gebaseerd op de aan ons ter beschikking gestelde informatie. Wij hebben aangenomen dat deze informatie juist, volledig en niet misleidend is. Wij hebben geen accountantscontrole uitgevoerd met betrekking tot deze informatie, noch een beoordeling gericht op het vaststellen van volledigheid en juistheid daarvan conform internationale audit- of reviewstandaarden.

Toegang tot het rapport

Ons rapport is specifiek opgesteld voor het ministerie van Financiën met wie we overeenstemming hebben over het doel en de reikwijdte van ons werk en aan wie we de aard en omvang van ons werk en de beperkingen daarin hebben toegelicht. Voor het gebruik van het rapport door andere partijen dan de cliënt aanvaarden wij derhalve geen verantwoordelijkheid, zorgplicht of aansprakelijkheid - contractueel, op basis van onrechtmatige daad (inclusief nalatigheid) of anderszins.

Zoals overeengekomen in onze opdrachtbrief, heeft het ministerie van Financiën als opdrachtgever het recht om het rapport te publiceren.

Overige opmerkingen over het rapport

Het Rapport alsmede enig geschil voortvloeiende uit of verband houdend met (de inhoud van) het Rapport worden uitsluitend beheerst door Nederlands recht.

Over Strategy&

Strategy& is een internationaal strategisch adviesbureau, uniek gepositioneerd om u de weg te wijzen naar de best mogelijke toekomst: een toekomst die berust op differentiatie van binnenuit en die precies op u is afgestemd. Als onderdeel van PwC werken wij elke dag aan de succesvolle systemen die de basis vormen van duurzame groei. Wij combineren ons vooruitziend vermogen met deze concrete knowhow, technologie en schaalgrootte om vanaf dag één samen met u een betere, meer transformatieve strategie te formuleren.

Wij zijn het enige grote strategiebureau dat deel uitmaakt van een wereldwijd netwerk van professionele dienstverleners, en wij verankeren onze deskundigheid in frontline-teams van heel PwC. Wij wijzen u de richting, laten zien welke keuzes u daarvoor moet maken en hoe u daar komt.

Dat resulteert in een authentiek strategieproces dat krachtig genoeg is om kansen te zien, maar ook pragmatisch genoeg om effectief resultaat te boeken. Het is de strategie die richting geeft bij de veranderingen van vandaag en zorgt voor resultaten die bepalend zijn voor morgen. Het is de strategie die visie omzet in werkelijkheid. Wij maken strategie concreet.

Management Samenvatting

Dit rapport beschrijft de effecten van een door de ACM voorgestelde maatregel om banken te verplichten een volwaardige zelfstandige spaarrekeningen aan te bieden aan klanten die geen betaalrekening bij diezelfde bank hebben. Met deze maatregel wordt beoogd de concurrentie tussen grootbanken te verhogen.

Dit rapport draagt bij aan de doelstelling van de Minister van Financiën om een geïnformeerde afweging te maken of deze maatregel gewenst is om het beleidsdoel van meer concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt te bereiken.

Dit onderzoek definieert een zelfstandige spaarrekening als een rekening zonder betaalpas, bedoeld voor het bewaren van liquide middelen waarbij de consument geld kan overmaken naar (eventueel een beperkt aantal) rekeningen buiten diezelfde bank. ABN AMRO, ING en de Volksbank bieden momenteel geen zelfstandige spaarrekening volgens deze definitie aan. Rabobank biedt deze uitsluitend telefonisch aan met transacties die tegen betaling via een klantenservicemedewerker verlopen, maar adverteert dit product niet op haar website.

De maatregel zal naar verwachting beperkt effect hebben op het overstappedrag van consumenten. Uit consumentenonderzoek blijkt dat consumenten pas bij relatief grote renteversillen bereid zijn een nieuwe spaarrekening te openen. Vandaag de dag zijn consumenten bekend met challenger banken en de mogelijkheid tot het online vergelijken rentes. Het rentevoordeel dat deze banken bieden weegt voor een groot deel van de consumenten niet op tegen de voorkeur voor veiligheid en stabiliteit en het hebben van alle financiële producten bij dezelfde bank.

Het is niet aannemelijk dat grootbanken, mede naar aanleiding van de voorgestelde maatregel, hun rentes sterk zullen verhogen (bv. tot het niveau van challenger banken) omdat i) het business model van grootbanken, in tegenstelling tot challenger banken, zich richt op het uitlenen van aangetrokken spaargeld en er op dit moment 10% overliquiditeit is in de markt, waarmee het aanbod van spaargeld vanuit de consument groter is dan de vraag vanuit de banken en ii) een renteverhoging een beperkt aantal nieuwe spaarders aantrekt terwijl dit een relatief grote kostenverhoging met zich meebrengt op de grote basis aan spaarders die de banken hebben.

De maatregel zou veranderingen opleggen aan banken en het implementeren daarvan zou leiden tot eenmalige investeringskosten en doorlopende kosten voor nieuwe processen die naast processen voor bestaande producten lopen. De huidige inrichting van systemen en processen leunt sterk op de primaire betaalrekening. Aanpassingen zijn nodig aan onboarding processen, inlogsystemen, fraude- en transactiemonitoring, daarnaast zullen KYC-processen vaker plaatsvinden (op zelfstandige spaarrekeningniveau in plaats van op klantniveau). Het is waarschijnlijk dat deze kosten zullen worden doorberekend aan de consument, hetgeen niet in het belang van de consument lijkt.

De maatregel zou in theorie als neveneffect impact kunnen hebben op de financiële stabiliteit, het aanbod en de kosten van kredietverlening en de kosten van het betalingsverkeer. De neveneffecten zullen echter beperkt zijn gezien de verwachte beperkte verschuivingen van spaargeld en het beperkte effect op concurrentie tussen grootbanken naar aanleiding van de maatregel.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In juli 2024 publiceerde de Autoriteit Consument en Markt (ACM) haar rapport 'Concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt'.¹ Aanleiding voor dit rapport was een vraag van de minister van Financiën aan de ACM of er aanleiding was om onderzoek te doen naar de ontwikkeling van spaartarieven en de concurrentie in de Nederlandse spaarmarkt nadat de gestegen ECB-beleidsrente maar een beperkte doorwerking had in spaarrentes.²

In haar rapport concludeert de ACM dat de Nederlandse spaarmarkt een oligopolistische markt³ is die niet goed functioneert. De ACM stelt dat door de lage bereidheid van consumenten om over te stappen, de grote groep kleinere en buitenlandse banken slechts beperkte (tot geen) concurrentiedruk uitoefent op de grootbanken. In het rapport worden verschillende aanbevelingen gedaan om de concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt te verbeteren die zijn gericht op het verlagen van de overstapdrempels voor consumenten. De ACM stelt namelijk dat consumenten tegen overstapdrempels aanlopen bij het overstappen naar een nieuwe aanbieder, waaronder het feit dat consumenten bij grootbanken een betaalrekening (die kosten met zich meebrengt) moeten hebben om een volwaardige spaarrekening te kunnen openen. Een van de aanbevelingen van de ACM is dan ook om de gebundelde verkoop van betaal- en spaarproducten te verbieden, zodat het voor consumenten mogelijk wordt om bij alle banken een volwaardige spaarrekening te openen zonder ook een betaalrekening te moeten openen. Daarmee heeft de maatregel ook als doel om de concurrentie tussen grootbanken te bevorderen.

Omdat een dergelijke verplichting direct ingrijpt op het bedrijfsmodel van commerciële instellingen, kondigde de minister van Financiën afgelopen najaar aan nader onderzoek te willen laten doen naar de impact van deze verplichting alvorens wetgeving wordt overwogen.⁴ Hierbij vormen meerdere aspecten belangrijke componenten, zoals de verwachte gevolgen voor het (overstap)gedrag van consumenten, de mogelijke impact op de kosten van betaaldienstverlening en de hoogte van de spaarrente bij bestaande spaarrekeningen. Ook worden eventuele risico's voor de stabiliteit van deposito's meegenomen, evenals de mogelijke implicaties voor de kosten van kredietfinanciering.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om de effecten te verkennen van een verplichting voor banken om een volwaardige zelfstandige spaarrekening aan te bieden aan klanten die geen betaalrekening bij de bank hebben. Bij het onderzoeken van deze effecten is zowel aandacht voor effecten die de potentiële doeltreffendheid van de maatregel informeren – m.a.w. het potentiële effect op overstapgedrag en concurrentie, waarbij de focus ligt op de concurrentie tussen grootbanken – als effecten die betrekking hebben op de doelmatigheid van de maatregel – m.a.w. de potentiële (negatieve) neveneffecten van de maatregel, zoals mogelijk hogere kosten voor consumenten. De verschillende deelvragen zoals geformuleerd door het ministerie van Financiën zijn opgenomen in Bijlage A. Deze deelvragen geven de gevraagde reikwijdte van het onderzoek aan, waarbij alleen wordt gekeken naar specifiek de effecten van deze voorgestelde verplichting voor banken om een zelfstandige spaarrekening aan te bieden.

¹ Autoriteit Consument en Markt, '[Rapport Concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt](#)', 16 juli 2024.

² Kamerbrief 2023-0000203286, 'Bankwinsten en ECB monetair beleid', 12 september 2023.

³ Een sterk geconcentreerde markt met een kleine groep aanbieders die een groot deel van de markt bedienen.

⁴ Kamerbrief 2024-0000465243, 'Reactie ACM-rapport concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt', 1 oktober 2024.

Dit rapport draag bij aan de doelstelling van de Minister van Financiën om een geïnformeerde afweging te maken of deze maatregel gewenst is om het beleidsdoel van meer concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt te bereiken.

1.3 Onderzoeksmethode

Om de onderzoeksvragen van het ministerie van Financiën te beantwoorden heeft Strategy& een onderzoek uitgevoerd dat bestond uit zowel kwantitatief en kwalitatief analytisch onderzoek en het houden van interviews met verschillende stakeholders. Bijlage A toont deze onderzoeksvragen en de bijbehorende hoofdstukken waarin deze worden beantwoord.

Het kwantitatieve onderzoek bestond uit een combinatie van analyse van publieke databronnen (jaarverslagen, DNB en ECB) en een breed consumentenonderzoek naar de bereidheid van consumenten om een spaarrekening te openen bij een nieuwe aanbieder, en de belangrijkste factoren die hierbij een rol spelen. Bijlage B toont de achtergrond bij de steekproef en gestelde vragen in het consumentenonderzoek, evenals de resultaten per vraag. In het kwalitatieve onderzoek zijn gevolgen van de maatregelen voor het bedrijfsmodel van banken uitgevraagd aan de hand van een enquête die is uitgezet onder de drie grootbanken (ABN AMRO, ING en Rabobank), aangezien verwacht wordt dat dit de banken zijn die hun bedrijfsmodel het meest moeten aanpassen bij invoering van de maatregel, en is dit vervolgens getoetst aan de hand van onafhankelijke expertise en deskresearch. Daarnaast zijn de gevolgen voor financiële stabiliteit onderzocht. De vragen en samengevatte antwoorden van de enquête onder de grootbanken zijn te vinden in Bijlage C. Als onderdeel van het onderzoek zijn er interviews gehouden met AFM, DNB en vertegenwoordigers van consumenten (de Consumentenbond).

1.4 Afstemming, verspreiding van het rapport en verwerking commentaren

Gedurende het onderzoek vond wekelijkse afstemming plaats met de opdrachtgever, het ministerie van Financiën, en is er een klankbordgroep samengesteld met verschillende stakeholders: AFM, DNB, vertegenwoordigers van consumenten (de Consumentenbond) en banken (NVB en vertegenwoordiging vanuit ING en Rabobank) en het ministerie van Financiën. De NVB vertegenwoordigde binnen de klankbordgroep alle aangesloten banken (groot en klein). De leden van de klankbordgroep zijn individueel (in interviews of via de enquête) geconsulteerd bij het identificeren van potentiële effecten van de maatregel. Bijlage D toont een overzicht van de betrokken stakeholders. De conceptresultaten van het onderzoek zijn op 23 mei 2025 gedeeld met de klankbordgroep en op 27 mei 2025 met hen besproken.

De Autoriteit Consument en Markt (ACM) heeft eveneens meegelezen op de conceptresultaten zoals met de klankbordgroep gedeeld. De conceptresultaten zijn op 27 mei 2025 met de ACM gedeeld. Op 6 juni 2025 heeft de ACM een vertrouwelijke schriftelijke response gedeeld.

Strategy& heeft de ontvangen commentaren doorgenomen. Feitelijke onjuistheden hebben wij gecorrigeerd. Voor de overige ontvangen commentaren geldt dat Strategy& zelfstandig heeft besloten om naar aanleiding van het commentaar al dan niet aanpassingen in het rapport door te voeren. Dit eindrapport heeft Strategy& op 30 juni 2025 zelfstandig en zonder interventie door de begeleidingscommissie, ACM of opdrachtgever vastgesteld en is voor akkoord aan de opdrachtgever aangeboden.

2. Ontwikkelingen in de (Nederlandse) spaarmarkt en getroffen maatregelen in het buitenland

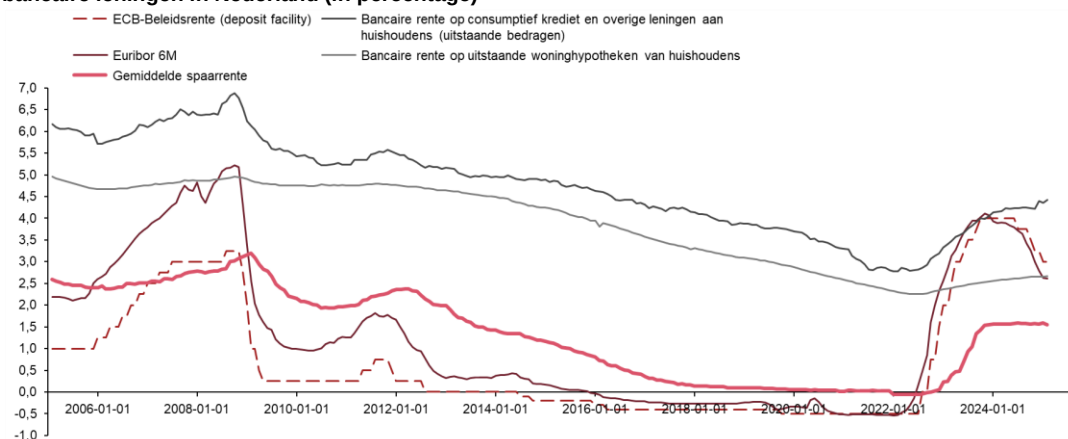
2.1 Renteontwikkelingen en spaarmarkt

De ECB-beleidsrente en 6M Euribor zijn sinds de stijging tot 2009 een lange periode (voornamelijk) gedaald. Tijdens deze periode was de beleidsrente zelfs jarenlang (tussen 2014 en 2022) negatief. De ECB verhoogde tussen 2022 en 2024 de beleidsrente van -0,5% naar 4,0%, om de inflatie in het Eurogebied terug te brengen naar de (middellange termijn) inflatiedoelstellingen. De gemiddelde spaarrentes van de Nederlandse banken stegen in reactie hierop ook, maar met een vertraging en minder sterk dan de beleidsrente en Euribor. Dit patroon was ook zichtbaar tijdens eerdere monetaire verruiming in de periode 2009-2016, waarbij de ECB-beleidsrente verlaging zich doorvertaalde in een vertraagde en minder sterke daling in spaarrentes. Tegelijkertijd, waren de door banken aangeboden spaarrentes tussen 2014 en 2022, in tegenstelling tot de ECB-beleidsrente en Euribor (6M), grotendeels positief, met uitzondering van de periode december 2021 tot augustus 2022 waarin deze net negatief waren. Figuur 2.1 toont deze ontwikkelingen.

Spaarrentes passen zich over het algemeen langzamer aan bij veranderingen in beleidsrentes mede omdat banken streven naar een stabiele rentemarge tussen de leningenportefeuille en spaartegoeden. Dit betekent dat de rente op leningen sneller moet stijgen dan op spaartegoeden, omdat een groot deel van de uitstaande leningen een vaste rente heeft (m.a.w. alleen nieuwe leningen worden uitgegeven tegen een hogere rente) terwijl een stijging in de spaarrente (die variabel is) invloed heeft op alle spaartegoeden bij de bank. Dit is ook terug te zien in de rentes op consumptief krediet en uitstaande woninghypotheken: de rente op uitstaande woninghypotheken stijgt minder hard dan die op consumptief krediet omdat hypotheken doorgaans (deels) vaste rente hanteren en langere looptijden hebben. Daarnaast steeg de beleidsrente in 2023 veel sneller vergeleken met de rentestijging vanaf 2006 en werd er tijdens de bancaire rentestijging in 2023 voor het eerst actief balansbeleid gevoerd op vermindering van de bancaire liquiditeit.⁵ De vertraging in doorwerking van ECB-beleidsrente fluctuaties in gemiddelde bancaire spaarrentes is ook te zien tijdens dalingen, zo is er een vertraging en afzwakking te zien van de scherpe ECB-beleidsrentedaling in 2009 in de doorwerking in de gemiddelde spaarrentes.

⁵ M. van de Heijden et al. (2023), Stijgende Beleidsrente werkt meer door in hypotheek dan spaarrente, ESB, 108(4822), 264-266.

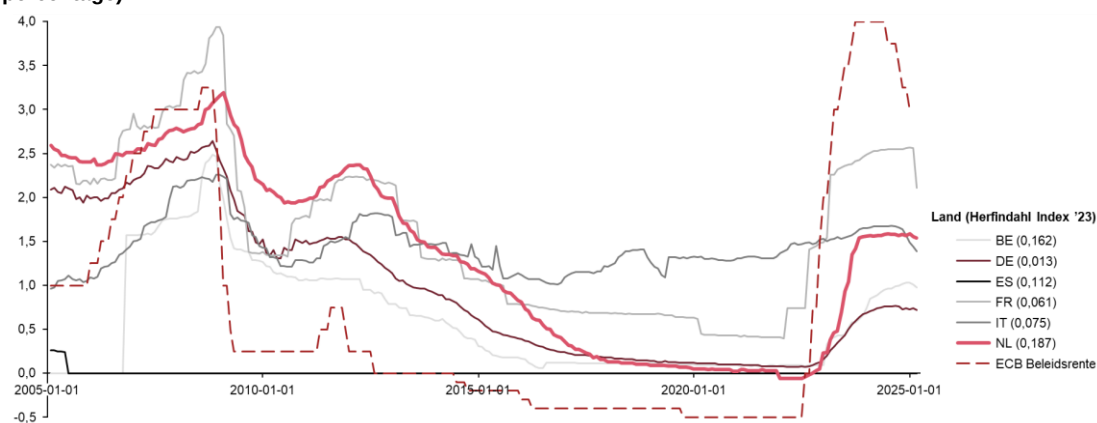
Figuur 2.1: Ontwikkeling van de ECB-beleidsrente, Euribor en gemiddelde spaarrentes en rentes voor bancaire leningen in Nederland (in percentage)

Bron: ECB, DNB

Zoals te zien in Figuur 2.2, zijn de recente patronen tussen beleidsrentes en spaarrentes niet uniek voor Nederland. Na de in juli 2022 ingezette stijging, bevinden Nederlandse spaarrentes zich rond het Europese gemiddelde. Er lijkt daarbij ook geen directe relatie te zijn tussen de concentratie van de bancaire markt in het betreffende land en de stijging in spaarrentes. Van de getoonde West-Europese eurolanden (België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Nederland en Spanje) heeft Nederland de meest geconcentreerde bancaire markt (hoogste Herfindahl Index⁶, zoals te zien rechts in het figuur) en Duitsland de minste. Desalniettemin bevinden Nederlandse spaarrentes zich rond het gemiddelde, boven die van België en Italië. Dit bleek ook uit onderzoek van de Spaanse mededingingsautoriteit (Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia, CNMC) waarin zij concludeerde dat verschillen in rentes tussen landen over tijd niet (significant) te verklaren waren door marktconcentratie indicatoren.⁷

Figuur 2.2: Ontwikkeling van de ECB Beleidsrente en gemiddelde spaarrente in Europese landen (in percentage)

Bron: ECB Interest Rate deposits redeemable at notice of up to three months

De banktegoeden van Nederlandse huishoudens stijgen al jaren gestaag, tot een recordbedrag van ruim €600 miljard eind 2024⁸. Deze groei is voornamelijk gedreven door de

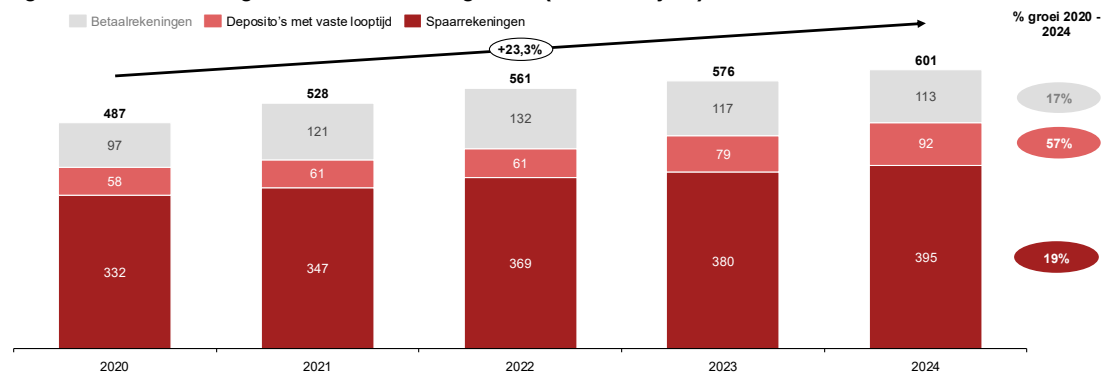
⁶ Het Herfindahl-index is een maatstaf voor de marktconcentratie van een industrie op een schaal van 0 (oneindig veel kleine aanbieders) tot 1,0 (één enkele aanbieder, monopolie) en wordt berekend als som van de gekwadrateerde marktaandeelen.

⁷ Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia, Several factors have determined the low remuneration of bank deposits in Spain since 2022, Press Release, 17 december 2024.

⁸ DNB Nederlandse huishoudens sparen maar door: ruim €600 miljard op de bankrekening (2025).

spaarrekeningen, het saldo op betaalrekeningen daalde licht tussen 2021 en 2024. De totale waarde van Nederlandse spaarrekeningen en deposito's met vaste looptijd groeide van €459 miljard eind 2023 tot €487 miljard in 2025 (zie figuur 2.3).

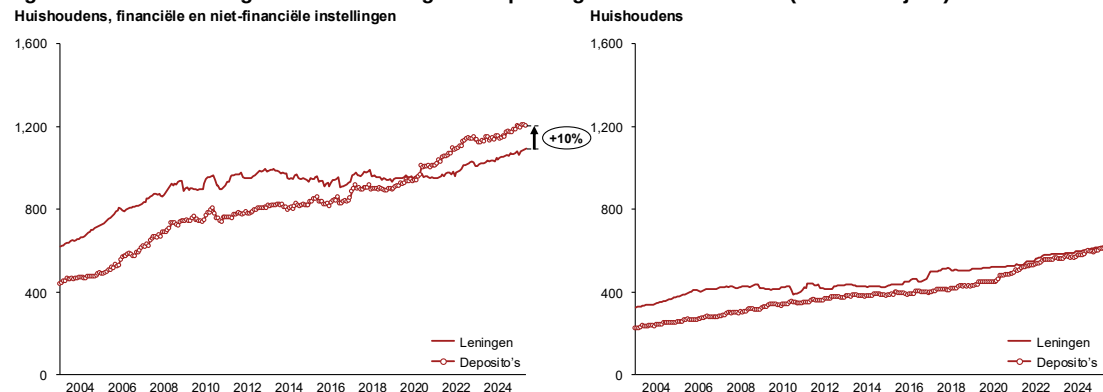
Figuur 2.3: Ontwikkeling Nederlandse banktegoeden (in euro miljard)

Bron: DNB

Historisch gezien oversteeg het volume aan uitgegeven leningen het volume aan door banken aangetrokken deposito's, maar sinds de eerste helft van 2020 is dit niet langer het geval. Op de totale balans is er op dit moment 10% overliquiditeit onder Nederlandse banken. Deze trend van een sterkere toename in deposito's dan leningen geldt ook voor leningen en deposito's van huishoudens (zie rechter figuur 2.4). Dit betekent dat banken relatief minder behoefte zullen hebben aan spaargeld en daardoor zal (de dreiging van) overstappedrag van consumenten minder effect hebben op de door banken aangeboden spaarrentes. Wanneer banken een bepaalde marge willen behouden tussen de rente-inkomsten van leningen en rente-uitgaven over spaargeld, heeft een relatieve daling van het volume leningen ten opzichte van deposito's een neerwaarts drukkend effect op de spaarrente of een opwaarts drukkend effect op de rente voor leningen.

Figuur 2.4: Ontwikkeling uitstaande leningen en spaartegoeden in Nederland (in euro miljard)

Bron: DNB

Definitie spaarrekening

Voor dit onderzoek en potentieel in te voeren maatregelen is het van belang een eenduidige definitie van een spaarrekening op te stellen die in lijn is met de beoogde beleidsdoelen. Een duidelijke definitie van wat een spaarrekening is en op welke 'soorten rekening' een maatregel van toepassing is, voorkomt dat de maatregel leidt tot uitgeholde producten of een situatie waarin banken of bestaande producten worden geraakt waarvoor de maatregel niet beoogd is. Zo biedt bijvoorbeeld Raisin een rekening aan die als toegang dient tot aan het platform gekoppelde spaarrekeningen, waarmee dit technisch gezien dus geen zelfstandige spaarrekening betreft maar een rekening waar verschillende spaarrekeningen aan kunnen

worden gekoppeld. Afhankelijk van de restricties op transacties die dergelijke platformen hanteren voor de toegangsrekening, zouden de toegangsrekeningen onder PSD2 mogelijk zelfs geclassificeerd kunnen worden als betaalrekeningen waarmee de aan het platform gekoppelde spaarrekeningen technisch gezien alleen toegankelijk zouden zijn via een gebundeld spaar- en betaalproduct.

Deze eenduidige definitie van een spaarrekening biedt de huidige wet- en regelgeving niet:

- De Europese *Capital Requirements Regulation* (CRR) gericht op de financiële stabiliteit van banken en financiële instellingen in Europa maakt geen onderscheid tussen betaal- en spaarrekeningen.⁹
- Het Europese *revised Payment Services Directive* (PSD2) geeft geen definitie voor een spaarrekening, maar onderscheidt een spaarrekening van een betaalrekening wanneer er beperkingen zijn in het deponeren, overmaken of opnemen van de rekening. Voorbeelden van beperkingen zijn wanneer de rekening maar één of enkele vaste tegenrekeningen kent, bijvoorbeeld een betaalrekening binnen dezelfde bank, of er een limiet is ingesteld op het aantal uitgaande transacties per periode.¹⁰

Banken bieden verschillende soorten vrij opneembare spaarrekeningen aan, met verschillende productspecificaties en gradaties van vrijheid in het overmaken van geld vanaf de spaarrekening. Alle banken in Nederland bieden op dit moment de spaarrekening aan als gratis product. De banken die in Nederland een spaarrekening alleen aanbieden als gekoppeld product aan een betaalrekening zijn de drie grootbanken (ING, ABN AMRO, Rabobank), de merken van de Volksbank (SNS Bank, ASN Bank en RegioBank), Knab en OpenBank¹¹. Sommige banken bieden gekoppelde spaarrekeningen die - richting de consument - niet over een eigen IBAN beschikken (bv. ING). In de praktijk betekent dit dat het zonder betaalrekening bij de bank onmogelijk is om geld van en naar de spaarrekening over te maken. Andere aanbieders bieden spaarrekeningen aan met een IBAN waarvandaan consumenten enkel naar hun eigen betaalrekening bij dezelfde bank geld kunnen overmaken (bv. Rabobank, ABN AMRO), maar waar wel vanaf elke rekening geld op gestort kan worden. Ook zijn er banken waarbij een vastgestelde tegenrekening (betaalrekening) op dezelfde naam vereist is, maar waarbij deze tegenrekening wel bij een andere bank kan zijn (bijvoorbeeld NIBC spaarrekeningen). Bunq biedt spaarrekeningen aan met restricties op het aantal uitgaande transacties, maar geen restricties voor wat betreft de bank of tenaamstelling van deze rekeningen.

Voor dit onderzoek hanteren we de volgende definitie voor een spaarrekening, die ook getoond wordt in figuur 2.5:

Een zelfstandige spaarrekening is een rekening zonder betaalpas, bedoeld voor het bewaren van liquide middelen waarbij de consument geld kan overmaken naar (eventueel een beperkt aantal) rekeningen buiten diezelfde bank.

⁹ European Union REGULATION (EU) No 575/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and amending Regulation (EU) No 648/2012

¹⁰ DNB Q&A Spaarrekeningen PSD2.

¹¹ Bij het openen van een spaarrekening bij OpenBank wordt automatisch een gratis betaalrekening geopend.

Figuur 2.5: Gehanteerde definitie voor spaarrekening en verhouding tot aangeboden producten in de markt

Waar gehanteerd	ING	ABN-AMRO	Rabobank	NIBC	bunq	Definitie in dit onderzoek
Spaarrekening heeft een IBAN		✓	✓	✓	✓	✓*
Spaarrekening kan enkel geopend worden bij een betaalrekening	✓	✓	✓ (online dienstverlening)			
Spaarrekening heeft een vastgestelde tegenrekening op dezelfde naam	✓ bij dezelfde bank	✓ bij dezelfde bank	✓ (online dienstverlening)	✓ bij dezelfde of een andere bank		Mogelijk
Spaarrekening heeft limiet op aantal transacties per periode					✓	Mogelijk
Spaarrekening heeft geen betaalpas	✓	✓	✓	✓	✓	✓

*) Tenzij andere oplossing mogelijk is waarmee geld kan worden overgemaakt naar rekeningen buiten de bank

**) Rabobank biedt een zelfstandig spaarrekening aan zonder dat de klant een betaalrekening hoeft te openen bij de bank. Deze spaarrekening kan uitsluitend telefonisch of op kantoor geopend worden en alle overboekingen verlopen ook telefonisch of via een klantenservicemedewerker tegen een tarief per overboeking. Overboekingen kunnen van en naar elke rekening. Dit product wordt niet online geadverteerd.

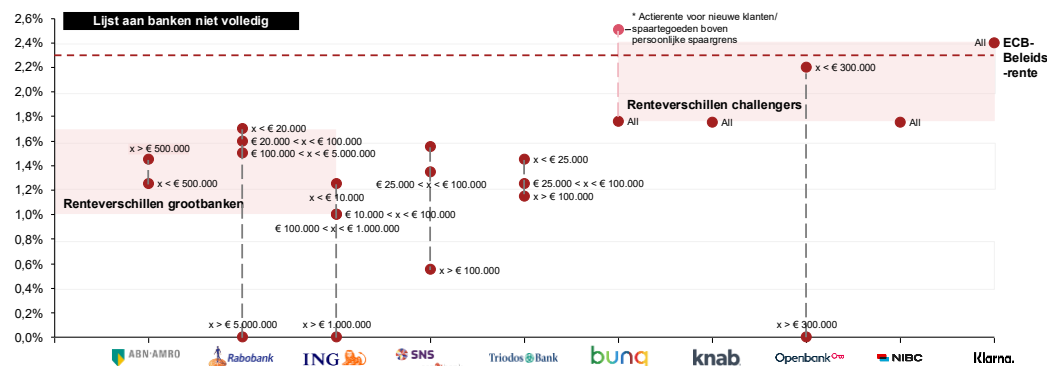
Aangeboden rentes op de Nederlandse markt

Banken maken variërende keuzes in termen van het aangeboden rentepercentage, waarbij vaak een onderscheid te maken is tussen de verschillende soorten banken. De drie grootbanken zijn ABN AMRO, Rabobank en ING. De vierde grootste bank is de Volksbank, die richting de consument de merknamen SNS Bank, ASN Bank en RegioBank hanteert, en recent heeft aangekondigd ASN Bank te kiezen als merk voor de toekomst.¹² Daarnaast is Triodos als kleinere bank al langer actief op de Nederlandse markt en is er een groep kleinere *challenger banks*. Dit zijn nationale of internationale banken en soms neobanken (digitale banken die volledig online opereren), die recenter zijn toegetreden en nog een klein marktaandeel hebben. Deze challenger banken kennen doorgaans een ander businessmodel dan de grootbanken. Waar de grootbanken aangetrokken spaargeld gebruiken om dit uit te lenen (bv. via hypotheek) in de Nederlandse markt, is het voor challenger banken opportunistischer om spaargeld bij de ECB in bewaring te geven en hierop de ECB-beleidsrente (depositorente) te ontvangen.

Op het moment van opstellen van dit rapport (1 mei 2025) bieden de grootbanken op hun standaard spaarproducten gemiddeld 1,4% (tussen 1,0-1,7%) aan spaarrente. Kleinere aanbieders (m.u.v. de Volksbank en Triodos, die rond het niveau van de grootbanken zitten) bieden een rente tussen 1,7-2,4%, soms met actierentes voor nieuwe klanten. Het gemiddelde verschil tussen grootbanken en Nederlandse challenger banken (zonder de Volksbank en Triodos mee te nemen) is minder dan 0,5%, en het verschil tussen grootbanken en internationale challenger banken is minder dan 1,0%. Banken maken ook verschillende keuzes in de relatie tussen het spaarsaldo en het uitgekeerde rentepercentage. Zo biedt ABN AMRO juist hogere rentes aan klanten met een saldo boven de €500.000, waar Rabobank en ING juist de hoogste rente bieden op de lagere saldi, tot €20.000 voor Rabobank en €10.000 voor ING. Sommige van de kleinere challenger banken, zoals NIBC en Brand New Day, maken momenteel geen onderscheid in saldo voor welk rentepercentage wordt gehanteerd. Andere challenger banken, zoals Bunq en OpenBank, hanteren één rentepercentage tot een maximaal bedrag, waarna de rente 0% bedraagt.

¹² Zie De Volksbank.

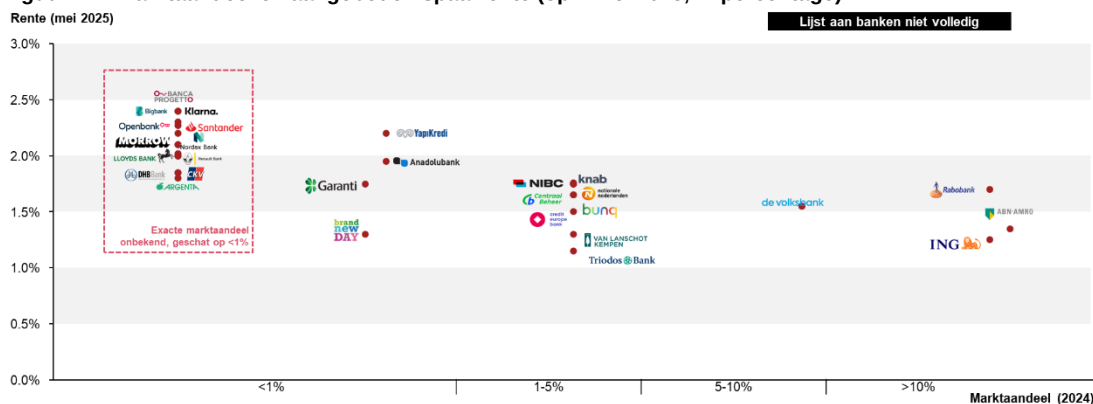
Figuur 2.6: Spaarrente per bank en ECB-beleidsrente (per 1 mei 2025, in percentage)

Bron: *Independer*, ECB

De hoogste rentes worden op dit moment aangeboden door internationale toetreders die voet aan de grond willen krijgen in de Nederlandse spaarmarkt door de gevestigde Nederlandse banken uit te dagen. Zoals te zien in figuur 2.7 hebben deze banken individueel een marktaandeel kleiner dan 1%.

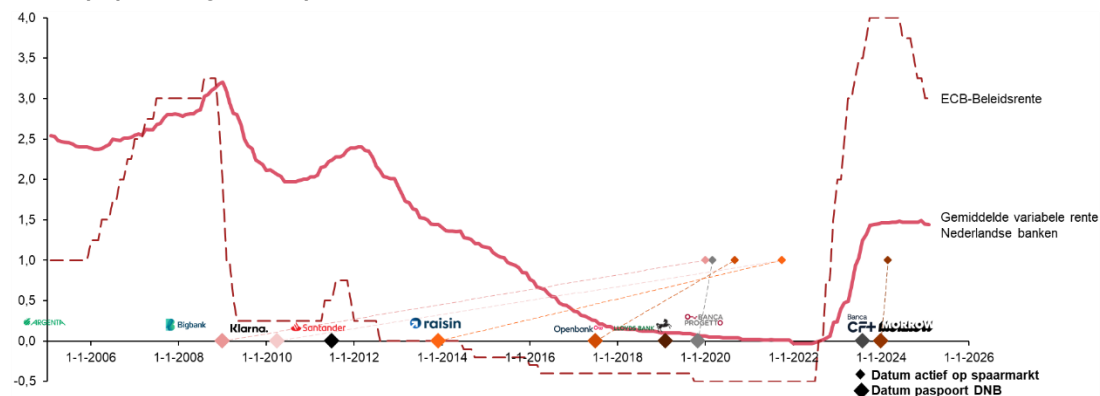
Figuur 2.7: Marktaandeel en aangeboden spaarrente (op 1 mei 2025, in percentage)

Bron: DNB, *Independer*, jaarverslagen banken

In, en anticiperend op, periodes van rentestijgingen zijn steeds meer Europese challenger banken actief geworden op de Nederlandse markt. Buitenlandse banken hebben de mogelijkheid om met een Europees paspoort na notificatie via de toezichthouder actief te worden in Nederland. Veel van de challenger banken hebben in het verleden een paspoort aangevraagd, waarna ze later pas actief zijn geworden op de spaarmarkt en dus een (groot) deel van de periode van negatieve rentes nog geen spaarproduct hebben aangeboden (zie figuur 2.8). Deze banken bieden in het huidige renteklimaat hogere spaarrentes aan dan veel van de Nederlandse banken om zo marktaandeel te vergaren. Door het lage marktaandeel hebben deze banken echter tot dusver nog geen significante invloed gehad op de gemiddelde spaarrente in Nederland. Figuur 2.8 toont de recent toegetreden banken en wanneer zij hun paspoort hebben aangevraagd.

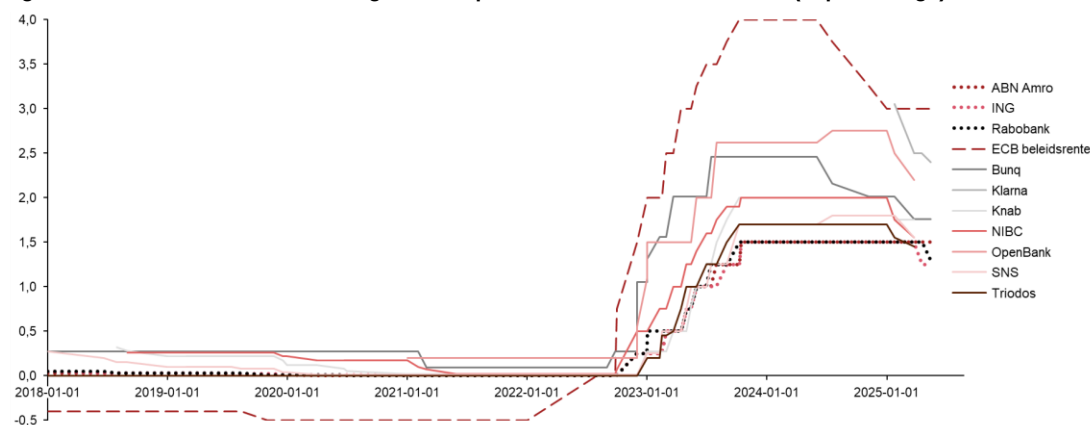
Figuur 2.8: Gemiddelde bancaire spaarrente, ECB-beleidsrente en datum paspoortaanvragen challenger banken (in percentage, datum)

Bron: DNB, ECB

De kleinere banken die al wel actief waren in Nederland tijdens de periode van negatieve rentes, zoals Bunq en NN Bank, bleven evenals de grootbanken weg van het doorrekenen van negatieve rentes aan consumenten tot een bepaald volume aan spaargeld. Over de afgelopen vijf jaar lag de gemiddelde spaarrente van de challenger banken (Bunq, Klarna, Knab, NIBC en Openbank) met 1,4% gemiddeld minder dan 1% boven de rente van de drie grootbanken, die gemiddeld op 0,6% lag.

Figuur 2.9: ECB-beleidsrente en aangeboden spaarrente Nederlandse banken (in percentage)

Bron: Vanspaarbankveranderen.nl, ECB

2.2 Getroffen maatregelen in omliggende landen

De Europese spaarmarkt is deels centraal gereguleerd vanuit de ECB. Zo is er een centraal toezichtskader, richtlijnen voor de depositogarantiestelsels en normen rondom risicomanagement en regulering van banken (Bazel III, geïmplementeerd via de Capital Requirements Regulation en Capital Requirements Directive).¹³ Binnen deze centrale kaders passen landen eigen toezichtmechanismen, beleid en maatregelen toe ter bevordering van eerlijke concurrentie, financiële stabiliteit en bescherming van consumenten.

Het maatschappelijke debat over de achterblijvende spaarrentes en toegenomen bancaire winsten sinds de stijging van de ECB beleidsrente eind 2022 is niet alleen in Nederland gevoerd. Naar aanleiding hiervan zijn andere Europese landen recent, sinds de stijging van

¹³ Europese Raad Bankregulering.

ECB-beleidsrente in 2022/2023, maatregelen gaan onderzoeken ter bevordering van de doorwerking van beleidsrente in spaarrentes van banken. In de periode van negatieve beleidsrentes werd juist een beroep gedaan op banken om de negatieve rente niet door te rekenen (kleine) spaarders.¹⁴ Naast de directe verplichting tot het aanbieden van een zelfstandige spaarrekening, is ook ander ingrijpen denkbaar om de concurrentie op de spaarmarkt te bevorderen, zoals marktinterventies die gericht zijn op het directer verhogen van aangeboden spaarrentes. Door het recente karakter van deze discussie zijn de exacte gevolgen en langetermijneffecten van deze maatregelen nog onbekend.

In dit onderzoek zijn de maatregelen in België, Duitsland, Frankrijk, Spanje en het Verenigd Koninkrijk onderzocht. Het algemene patroon in deze landen is dat er banken zijn die zelfstandige spaarrekeningen aanbieden en banken die enkel spaarrekeningen aanbieden aan klanten met een betaalrekening. Geen van deze landen heeft een verplichting voor banken tot het aanbieden van zelfstandige spaarrekeningen, een verbod op gebundelde verkoop, of een verbod op het aanbieden van een betaalrekening als startproduct voordat je een extra rekening kan openen ingevoerd, zoals dat in dit onderzoek wordt onderzocht. Wel zijn er verschillende maatregelen ingevoerd of overwogen die op een directere manier beogen bij te dragen aan hogere spaarrentes:

Tabel 2.1: Vergelijkbare maatregelen in andere Europese landen

Land	Getroffen of onderzochte maatregelen
België	In juni 2023 is een éénjarige Belgische Staatsbon uitgegeven met 2,24% rente. Het doel hiervan was om consumenten te laten diversifiëren in een alternatief vast rendement product, en om concurrentie in de spaarmarkt op te voeren. ¹⁵ De hoge rente voerde de druk op in de spaarmarkt aangezien consumenten zich voor bijna €22 miljard hieraan committeerden. Dit geld kwam in 2024 weer vrij, waarbij de voorwaarden van de nieuwe Staatsbon minder aantrekkelijk waren, terwijl de commerciële voorwaarden en campagnes van banken waren versterkt. Op korte termijn leek het vrijkomen van het spaargeld de concurrentie op te voeren. De lange termijn effectiviteit is nog onbekend. ¹⁶
	De Federatie van de Belgische financiële sector en de overheid (o.a. de Staatssecretaris voor Consumentenbescherming) hebben eind 2023 een protocol gesloten dat zorgt voor meer transparantie en vergelijkbaarheid tussen banken. Dit protocol implementeert regelgeving rondom het limiteren van het aantal spaarformules tot maximaal 4 per bank, en het verplichten van een toegankelijke webpagina met alle informatie over de spaarrekeningen en een verwijzing naar een vergelijkingswebsite. ¹⁷
	In het huidige regeerakkoord is opgenomen dat indien er een onredelijke kloof in spaarrentes is, maatregelen zullen worden onderzocht en getoetst bij de centrale bank voor naleving van het Europees principe van vrij verkeer van diensten. Hiertoe is besloten na de hangende rechtszaak bij het Europees Hof van Justitie tegen de Belgische Staat vanwege de gereglementeerde spaardeposito's. ¹⁸
Duitsland	Geen recent ingevoerde maatregelen
Frankrijk	Geen recent ingevoerde maatregelen

¹⁴ Zie bijvoorbeeld CMU 2.0 speech van Felix Hufeld, President van de Duitse Federal Financial Supervisory Authority (BaFin), tijdens de Eurofi High Level Seminar in Berlijn, 10 september 2020.

¹⁵ Federaal Agentschap van de Schuld Staatsbons.

¹⁶ VRT Nieuws Banken vechten om staatsbonmiljarden: heeft minister Van Peteghem definitief de spaarmarkt opengebroken?

¹⁷ Febelfin Spaarrekeningen worden eenvoudiger en gemakkelijker te vergelijken.

¹⁸ Bart de Wever Federaal Regeerakkoord.

	Spanje heeft voor betaalrekeningen al langere tijd strenge richtlijnen rondom het gemak van overstappen, vergelijkbaarheid tussen producten en kosten (Royal Decree 19/2017) ¹⁹ .
Spanje	Begin 2025 publiceerde de Spaanse mededingingsautoriteit (CNMC) een onderzoek naar de verklaringen achter de lage rentes. Gebrek aan transparantie, hoge overstapkosten, gebrek aan vergelijkbaarheid en schaarheid van alternatieve producten worden hierin uitgelicht als de mogelijke oorzaken. De CNMC raadt aan om in te zetten op het aanbieden van substituten, meer transparantie en het verlagen van de overstapkosten door middel van het verbeteren van mechanismen voor “bankportabiliteit” en het verminderen van administratieve lasten en obstakels bij het aangaan van spaarrekeningen bij buitenlandse instellingen. ²⁰²¹²²
Verenigd Koninkrijk	De Financial Conduct Authority bewaakt naleving van verschillende regels rondom transparantie: • De FCA heeft in de <i>Consumer Duty</i>, die 31 juli 2023 is ingevoerd, banken met lage rentes verplicht om een Fair Value Assessment uit te voeren naar de rente van spaarrekeningen.²³ Dit assessment moet gepresenteerd worden bij een <i>Selected Treasury or Pricing Committee</i> binnen het ministerie, belast met het beoordelen van de rechtvaardiging van de lage rentes. • Daarnaast staan er in de <i>Consumer Duty</i> van juli 2023 bredere maatregelen met betrekking tot transparantie. Zo worden banken zelf verplicht om rente-informatie openbaar te maken over hun volledige assortiment, uitgesplitst naar volumes en rentepercentages, en worden alle rentes van banken gepubliceerd in rapportages aan de FCA. Hiermee monitort de FCA per instelling hoe snel en in welke mate spaarrentes mee veranderen met de Bank of England base rate en evalueert of er noodzaak is voor gerichte interventies.²⁴ Naast de recent ingevoerde of onderzochte maatregelen bestaan er in meerdere Europese landen al langere tijd gereguleerde spaarrekeningen die belastingvoordelen hebben ten opzichte van niet-gereguleerde spaarrekeningen.²⁵ Bijvoorbeeld: • Gereguleerde spaarrekeningen in België, die moeten voldoen aan een minimum basisrente (momenteel 0,01%) en getrouwheidsrente na 12 maanden (momenteel 0,1%), waarbij geen belasting geheven wordt over de renteinkomsten.²⁶ Dit is aangepast van eerdere voorwaarden voor de rentevoet. Voorheen gold voor de basisrente een maximum van 3% of de herfinancieringsrente van de ECB, en voor de getrouwheidspremie een minimum van 25% van de geboden basisrente en een maximum van 50% van de toegelaten basisrente.²⁷

¹⁹ BoE Real Decreto-ley 19/2017 (Royal Decree-Law 19/2017 on basic payment accounts, account switching and comparability of payment account fees).

²⁰ Reuters Spanish watchdog says concentration of banks not behind lower deposit returns.

²¹ CNMC Press release.

²² CNMC Informe sobre los factores ligados a la estructura y bancario que podrían afectar los incentivos para la remuneración de los depositors.

²³ FCA Cash Savings Market Review 2023.

²⁴ FCA Handbook.

²⁵ België: Banken zijn niet verplicht om deze rekeningen aan te bieden, en mogen hiernaast ook nog ongereguleerde spaarrekeningen aanbieden. Alleen banken gereguleerd door de NBB mogen deze aanbieden. Individuele banken mogen verplichten dat een consument ook een betaalrekening opent (Bron: NIBC en Wikifin)

Verenigd Koninkrijk: Banken zijn niet verplicht om ISAs aan te bieden, en alleen goedgekeurde instellingen door HRMC mogen deze aanbieden; banken mogen hiernaast ook reguliere spaarrekeningen aanbieden. Consumenten zijn niet verplicht een betaalrekening te openen bij de spaarrekening (Bron: Individual Savings Account Regulations)

Frankrijk: La Banque Postale, die voor 2008 alleenrecht had op het aanbieden van Livret A, is wel verplicht om dit product aan te bieden, tegen een gereduceerd minimum saldo dan overige banken. Alle andere banken zijn vrij om dit product, en andere producten aan te bieden. De consument is niet verplicht om ook een betaalrekening te hebben bij de bank waar ze een Livret A openen (Bron: Banque France Livret A). Deze producten worden allen vaak

²⁶ WikiFin spaarrekeningen.

²⁷ NIBC Wat is het verschil tussen gereguleerd en niet-gereguleerd sparen?

-
- De Franse Livret A, een belastingvrije rente spaarrekening waarvan de overheid de rente en het maximaal in te leggen bedrag bepaalt, biedt een vergelijkbaar mechanisme.²⁸ Renteverhoging van het Livret A product voert druk op de banken ter verhoging van de spaarrente. Wel leidt dit ook tot lagere winstgevendheid en aandeelwaarde bij de Franse banken.
 - De ISA in het Verenigd Koninkrijk dat belastingvoordelen biedt. Hiervan zijn rentes niet gereguleerd, en is het maximumbedrag dat mensen hierop kunnen sparen gereguleerd.²⁹

²⁸ S&P Global French banks face further income squeeze as regulated savings rate rises again.

²⁹ Gov.UK Individual Savings Accounts.

3. Effecten consumenten en overstapgedrag

Spaarrekeningen vervullen een belangrijke functie voor consumenten. Ze bieden een opslagplek die veilig is voor diefstal en verlies, met rente op het saldo zodat het geld (in nominale zin) over tijd groeit, en die, in het geval van direct beschikbare spaarrekeningen, ook liquide is. Spaargeld fungeert vaak als financieel vangnet voor huishoudens, vooral in economisch of politiek onzekere tijden zoals tijdens de coronapandemie, en draagt bij aan hun financiële stabiliteit.³⁰

De potentiële maatregel om banken te verplichten een zelfstandige spaarrekening aan te bieden beoogt dat de consument eenvoudiger kan overstappen of een (extra) spaarrekening kan openen bij een nieuwe bank en doordat dit de concurrentiedruk verhoogt, banken ertoe aanzet hogere rentes aan te bieden. Om te begrijpen of deze verplichting zou kunnen leiden tot meer overstapgedrag onder consumenten wordt in kaart gebracht waar consumenten spaarrekeningen aanhouden, wat de belangrijkste factoren zijn voor het kiezen van een spaarrekeningaanbieder en de kernvraag: bij welke renteverhoging consumenten bereid zouden zijn een nieuwe spaarrekening te openen.

3.1 Resultaten consumentenonderzoek

Aangehouden spaarrekeningen en factoren in de keuze voor een spaarrekening

Veel van het Nederlandse spaargeld staat bij de grootste banken. Van het spaargeld van huishoudens bij Nederlandse banken, met een opzegtermijn van maximaal drie maanden, staat 86% bij de drie grootbanken (ABN AMRO, ING, Rabobank) en 91% bij de vier grootste banken (drie grootbanken plus de Volksbank³¹).³² Deze percentages zijn gebaseerd op het totaal aan vreemd vermogen van huishoudens op de balans van banken, en bevat dus ook spaargeld van internationale huishoudens.

Uit het consumentenonderzoek (zie bijlage B voor de volledige set vragen en resultaten, voor zowel de hele steekproef als de consumenten die momenteel enkel bij grootbanken bankieren) blijkt dat 83% van de consumenten een spaarrekening heeft bij minimaal één van de drie grootbanken, waarbij 59% van de consumenten uitsluitend spaarrekening(en) heeft bij grootbank(en) en 24% bij zowel een grootbank als kleinere bank.³³ Zoals te zien is in figuur 3.1 (midden) wordt 40% van de spaarrekeningen bij grootbanken aangehouden bij de Rabobank, 39% bij ING en 21% bij ABN AMRO. De verdeling van het spaargeld (volume) over de drie grootbanken ziet een andere verdeling, met 21% van het spaargeld bij ABN AMRO, 48% bij ING en 31% bij Rabobank (zie rechterzijde figuur 3.1).

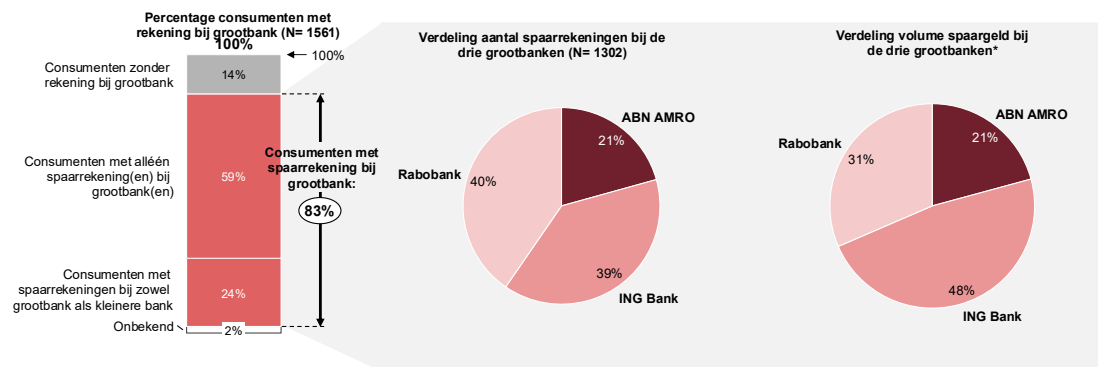
³⁰ DNB Nederlandse huishoudens sparen recordbedrag: wat zit erachter?

³¹ Dat de merken ASN Bank, SNS Bank en RegioBank hanteert.

³² DNB BSI Database Individuele Banken.

³³ In totaal heeft 39% van alle consumenten minimaal één spaarrekening bij een kleinere bank en 2% geeft aan liever niet te zeggen waar zij een spaarrekening hebben.

Figuur 3.1: Aantal spaarrekeningen en volume aan spaargeld bij de drie grootbanken (in percentage)

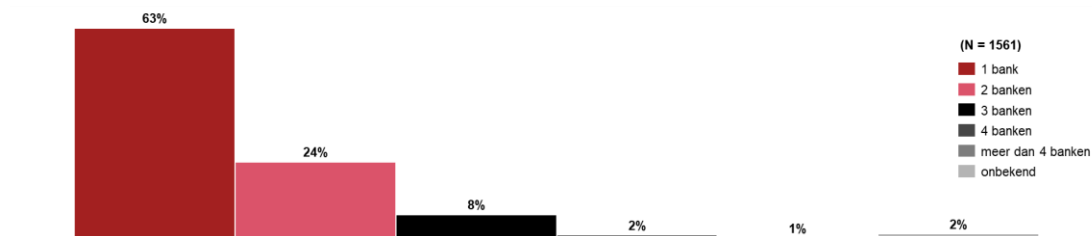

Bron: Consumentenonderzoek, DNB en jaarverslag 2024 ING Bank NV

* Volume spaargeld is voor ABN AMRO en Rabobank gebaseerd op "vreemd vermogen, waarvan gelden aangehouden door huishoudens" van de BSI database van DNB. Voor ING zijn de cijfers voor "Customer deposits: savings accounts balances with individuals" uit het jaarverslag 2024 van ING Bank NV gebruikt.³⁴

Zoals te zien is in figuur 3.2 heeft 63% van de consumenten enkel spaarrekening(en) bij één bank, 24% bij twee banken, 8% bij drie banken en 3% bij vier of meer banken.

Figuur 3.2: Aantal banken waarbij consumenten een spaarrekening hebben (in %, N = 1561)

Bron: Consumentenonderzoek

Consumenten maken verschillende keuzes voor wat betreft het aantal spaar- en betaalrekeningen dat zij aanhouden en waar zij dit doen. Van de consumenten met meer dan één spaarrekening, heeft 82% minimaal één spaarrekening bij een niet-grootbank, 14% zelfs enkel spaarrekeningen bij kleinere banken en 68% (een) rekening(en) bij een grootbank en bij een kleinere bank (zie figuur 3.3). Onder consumenten die zowel spaarrekeningen hebben bij grootbanken als kleinere banken, zijn Bunq, de merken van de Volksbank (SNS Bank en ASN Bank) en het Duitse platform Raisin de vaakst voorkomende kleinere banken (zie figuur 3.3).

³⁴ Voor ABN AMRO en Rabobank is de aanname gemaakt dat 100% van het spaargeld van huishoudens op de balans Nederlands spaargeld is. Aangezien ING ook een significant aandeel internationaal spaargeld op de balans heeft is hiervoor uit het jaarverslag van ING Bank NV de customer deposits op "savings accounts balances with individuals" gebruikt. Deze cijfers kunnen mogelijk wat afwijken van elkaar in onderliggende aannames.

Figuur 3.3: Consumenten met meerdere spaarrekeningen en bij welke banken zij naast de grootbank hun rekening aanhouden (in percentage)

Bron: Consumentenonderzoek

Er zijn veel factoren die een rol spelen in de keuze voor consumenten om ergens een spaarrekening te openen. Zoals te zien in figuur 3.4 is het rentepercentage belangrijk voor consumenten; 42% van hen noemt dit als één van de drie belangrijkste factoren bij het kiezen van een spaarrekening. Na het rentepercentage worden het vaakst genoemd: de directe toegankelijkheid van het spaargeld (eveneens 42%), de veiligheid en stabiliteit van de bank (34%), alle financiële diensten bij één bank en app aanhouden (31%), dat de rekening onder het Nederlands depositogarantiestelsel valt (30%) en de mogelijkheid om ook een betaalrekening te openen bij dezelfde bank en de daaraan gekoppelde diensten zoals automatisch sparen (21%). Veel van deze belangrijkste factoren (zoals veiligheid en stabiliteit, alles binnen één bank/app en de mogelijkheid tot betaalrekening openen) kunnen het overstapedrag naar aanleiding van de maatregel om verplicht een zelfstandige spaarrekening aan te bieden beperken.

Figuur 3.4: Factoren die als top 3 belangrijkste factor worden genoemd door consumenten voor het kiezen van een bank bij het openen van een spaarrekening (in percentage, N = 1555)

Bron: Consumentenonderzoek

Voor consumenten die alleen bankieren bij grootbanken (N = 920) is het rentepercentage een veel minder belangrijke factor; slechts 24% van hen geeft aan dat het rentepercentage een van de drie belangrijkste overwegingen is bij het openen van een spaarrekening. Voor consumenten die zowel bij grootbanken als bij challenger banken bankieren (N = 382) is dit voor 72% één van de drie belangrijkste overwegingen. Deze resultaten zijn in lijn met de resultaten van het consumentenonderzoek van CPS GfK voor het ACM-rapport³⁵, waaruit

³⁵ Autoriteit Consument en Markt, 'Rapport Concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt', 16 juli 2024.

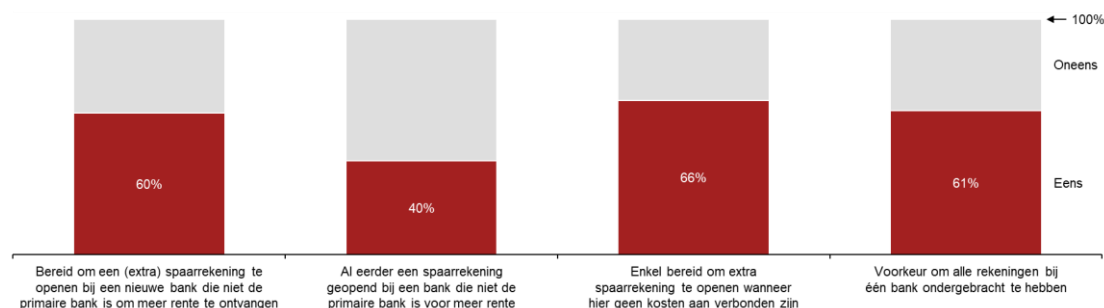
blijkt dat de belangrijkste overwegingen voor consumenten die niet in 2023 waren overgestapt waren dat zij goed zaten bij hun huidige bank (73%), te weinig financieel (rente-)voordeel zagen (38%) en alle financiële zaken binnen een bank wilden hebben (37%). 10% van de consumenten in het GfK-onderzoek was in 2023 overgestapt en gaf aan dat de hogere rente de dominante factor was (71%), gevolgd door het beter willen spreiden van vermogen (52%).

Bereidheid om een nieuwe spaarrekening te openen

Het doel van een eventuele verplichting voor banken om een volwaardige zelfstandige spaarrekening aan te bieden is dat grootbanken door het (dreigende) overstapgedrag van consumenten een hogere spaarrente aanbieden. Deze maatregel zou doeltreffend kunnen zijn als het overstapgedrag van consumenten gevoelig genoeg is voor rentestijgingen.

Op dit moment hebben alle bevroegde consumenten gratis spaarrekening(en) bij minimaal één bank, aangezien alle banken op dit moment de spaarrekening als gratis product aanbieden. Binnen deze huidige context die is meegenomen in de beantwoording van de vragen, is in de basis de meerderheid van de Nederlandse spaarders momenteel bereid een spaarrekening te openen bij een andere bank dan zijn/haar huidige bank. Zoals te zien is in figuur 3.5 geeft 60% van de consumenten aan bereid te zijn een extra spaarrekening te openen om zo meer rente te ontvangen en heeft 40% dit al eens gedaan. 66% is alleen bereid om een extra spaarrekening te openen (bij de huidige bank of een nieuwe bank) wanneer er geen kosten aan verbonden zijn. Hoewel slechts 31% van de consumenten aangeeft dat het onderbrengen van de rekeningen bij één bank een van de drie belangrijkste factoren bij het openen van een spaarrekening is (figuur 3.4), toont figuur 3.5 dat 61% weldegelijk een voorkeur heeft om alle rekeningen bij één bank onder te brengen.

Figuur 3.5: Bereidheid om extra spaarrekeningen te openen (in percentage, N = 1545)

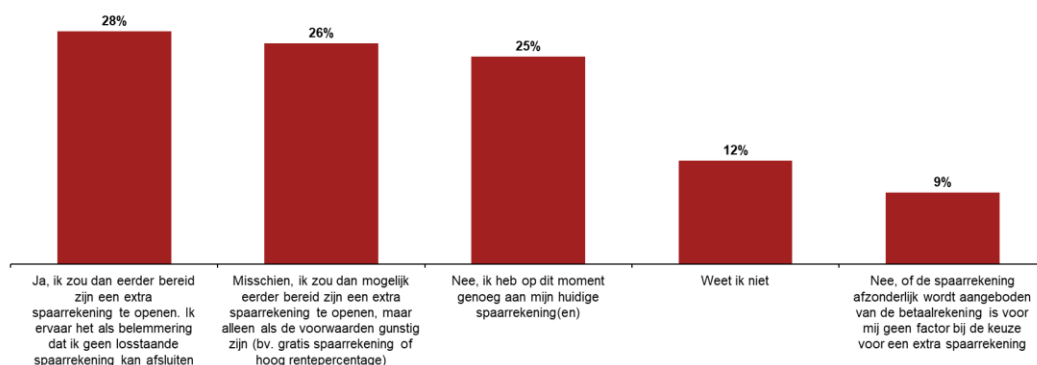
Bron: Consumentenonderzoek

Wanneer specifiek wordt ingegaan op de invloed van de huidige gebundelde verkoop van betaal- en spaarrekeningen op de bereidheid van consumenten om een spaarrekening te openen, zou 54% van de consumenten mogelijk eerder bereid zijn een extra spaarrekening te openen als dit kan zonder ook een betaalrekening af te nemen. Dit is te zien in figuur 3.6. 28% geeft aan het ook echt als een belemmering te ervaren dat ze bij veel banken geen zelfstandige spaarrekening af kunnen sluiten, terwijl 26% aangeeft mogelijk eerder bereid te zijn tot het afsluiten van een extra rekening wanneer deze zelfstandig wordt aangeboden als de voorwaarden (bv. de rente) gunstig zijn. Bij de groep consumenten met alleen spaarrekening(en) bij grootbank(en) (N = 905) liggen deze percentages iets lager: 47% geeft aan mogelijk eerder bereid te zijn een spaarrekening te openen als dit zonder betaalrekening kan, waarvan 22% dit momenteel als een belemmering ervaart.

Van de totale groep consumenten die (mogelijk) eerder bereid is om een extra spaarrekening te openen wanneer deze zelfstandig zou worden aangeboden (54% van de respondenten), geeft 76% aan alleen daartoe bereid te zijn wanneer hier geen extra kosten aan verbonden zouden zijn. Dit betekent dat het overstapgedrag onder consumenten wanneer zelfstandige

spaarrekeningen zouden worden aangeboden sterk zal afhangen van of het product gratis is. Voor 34% van de consumenten maakt de mogelijkheid tot het openen van een zelfstandige spaarrekening geen verschil omdat bundelverkoop niet gezien wordt als relevante factor óf consumenten genoeg hebben aan hun huidige spaarrekeningen en 12% weet het niet.

Figuur 3.6: Invloed van bundelverkoop op bereidheid om bij een nieuwe bank een spaarrekening te openen (in percentage, N = 1539)

Bron: Consumentenonderzoek

Als consumenten gevraagd wordt bij welk percentage extra rente bovenop de huidige spaarrente zij zouden overwegen een spaarrekening bij een andere spaarrekeningaanbieder te openen, blijken zij niet snel bereid over te stappen. Het verschil tussen de rentes (op 1 mei 2025) van grootbanken (gemiddeld rond de 1,4%) en de kleinere Nederlandse challenger banken (rond de 1,8%) is minder dan 0,5%. Zoals te zien in figuur 3.7, zou maximaal 6% van de consumenten bereid zijn over te stappen van spaarrekeningaanbieder als een bank (ongeacht of de huidige bank een grootbank is of een challenger die al een hogere rente aanbiedt) 0,5% extra spaarrente aan zou bieden. Deze consumenten zouden hiermee €5 extra rente per jaar voor elke €1000 aan spaargeld ontvangen. De grootste groep consumenten (29%) geeft echter aan pas bereid te zijn een nieuwe spaarrekening te openen voor meer dan 2% extra rente. Voor alle banken zou deze renteverhoging betekenen dat zij een rente significant boven de ECB-beleidsrente zouden moeten aanbieden.

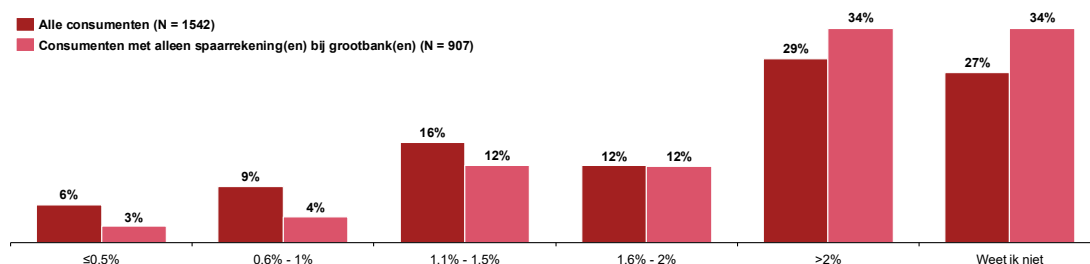
Onder de consumenten met alleen spaarrekening(en) bij grootbank(en) is de overstapbereidheid bij renteverhogingen lager. In het hypothetische scenario waarin één van de grootbanken de spaarrente met 0,5% zou verhogen (het huidige verschil tussen grootbanken en Nederlandse challengers) zijn maximaal 3% van de consumenten die enkel bankieren bij (een van) de twee andere grootbanken bereid een nieuwe spaarrekening te openen bij de grootbank met hogere rente. De groep die enkel bankiert bij grootbanken (voor wie deze maatregel en renteverhoging relevant is) bedraagt ca. 71% van alle grootbankklanten, 29% van consumenten met een spaarrekening bij een grootbank heeft ook al een spaarrekening bij een kleinere bank. Dit houdt in dat als de maatregel ertoe zou leiden dat één grootbank haar rente zou verhogen met 0,5%, ongeveer 1% van alle grootbankklanten bereid zou zijn over te stappen³⁶ van spaarrekeningaanbieder. Als één van de grootbanken de spaarrente zou verhogen met 1% (het huidige verschil tussen de grootbanken en sommige internationale challengers) is maximaal 7% van de consumenten die enkel bankieren bij grootbanken bereid om een nieuwe spaarrekening te openen. Dit betekent dat als de maatregel dit effect zou hebben, ongeveer 3% van het totale aantal consumenten bij grootbanken bereid zou zijn over te stappen.

³⁶ Hierbij wordt de aanname gedaan dat ongeveer 2/3 van de grootbankconsumenten niet bij de grootbank zitten die de rente verhoogt en dus zouden kunnen overstappen naar de grootbank die de rente verhoogt. De berekening voor het maximale overstappercentage is vervolgens: $71\% \times (2/3) \times 3\%$.

Het is echter niet aannemelijk dat grootbanken hun rentes zullen verhogen tot het niveau van (inter)nationale challenger banks (rond of zelfs boven de beleidsrente) omdat grootbanken gezien de overliquiditeit in de markt minder behoefte hebben aan het aantrekken van spaargeld. Het huidige fundingoverschot (spaargeld ten opzichte van leningen) is 10%, wat meer dan het drievoudige is van het maximaal aan te trekken percentage nieuwe spaarklanten. Daarnaast heeft een renteverhoging relatief weinig effect op het aantal aangetrokken klanten terwijl het wel de kosten voor de bestaande klantenbasis die niet overstapt significant verhoogt, omdat ook een hogere rente wordt uitbetaald aan consumenten wiens gedrag hier niet door wordt beïnvloed.

Voor de mediaan Nederlander lijkt de renteopbrengst van het openen van een extra spaarrekening bij een rentestijging vaak niet voldoende te lonen. Het mediaan huishouden in Nederland had in 2023 €21.100 euro bank- en spaartegoeden (ca. €10.000 voor eenpersoonshuishoudens en ca. €30.000 voor meerpersoonshuishoudens), met een gemiddelde huishoudensgrootte van 2,1 personen.³⁷ Op een mediaan spaartegoed per persoon van €10.000-€15.000 levert 1% extra rente €100-€150 extra op jaarbasis op. De beperkte bereidheid tot overstappen zou verklaard kunnen worden door dit relatief beperkte bedrag (voor een Nederlander met €10.000-€15.000 spaargeld) en eerdergenoemde voorkeuren zoals het onderbrengen van diensten bij één bank en de veiligheid/stabiliteit van de bank.

Figuur 3.7: Vanaf welk percentage extra spaarrente consumenten overwegen een nieuwe spaarrekening te openen (in percentage, N = 1561)

Bron: Consumentenonderzoek

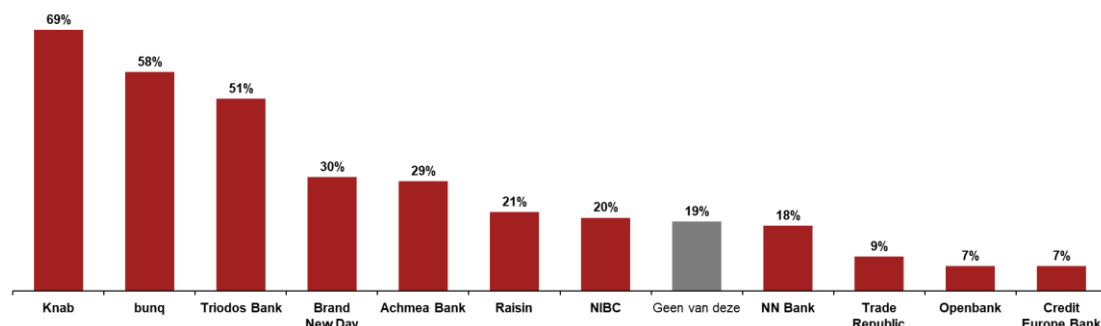
Bekendheid met kleinere spelers en rentevergelijkingssites

Ondanks het beperkte overstappedrag, blijken consumenten relatief bekend met kleinere spelers en de mogelijkheid tot het vergelijken van rentes. Dit geldt zowel voor consumenten met alleen spaarrekeningen bij grootbanken als voor consumenten die ook spaarrekeningen aanhouden bij kleinere banken.

Hoewel slechts 39% van de consumenten een spaarrekening heeft bij een kleinere bank, kent meer dan 80% van de consumenten minimaal één kleinere bank van naam (zie figuur 3.8). Knab (69%), Bunq (58%), en Triodos (51%) zijn hierbij het meest bekend, terwijl internationale banken nog relatief onbekender zijn met 21% van de consumenten die Raisin kennen gevolgd door Trade Republic (9%), Openbank (7%) en Credit Europe Bank (7%). De merken van de Volksbank waren uitgesloten van deze vraag. Opvallend is dat de bekendheidspercentages zich niet een op een verhouden tot waar consumenten vervolgens een extra spaarrekening aanhouden, waarbij Bunq het vaakst voorkomt (11%) gevolgd door Raisin (9%), Knab (5%) en Triodos Bank (3%) (zie figuur 3.3).

³⁷ Bron: CBS, Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensbestanddelen.

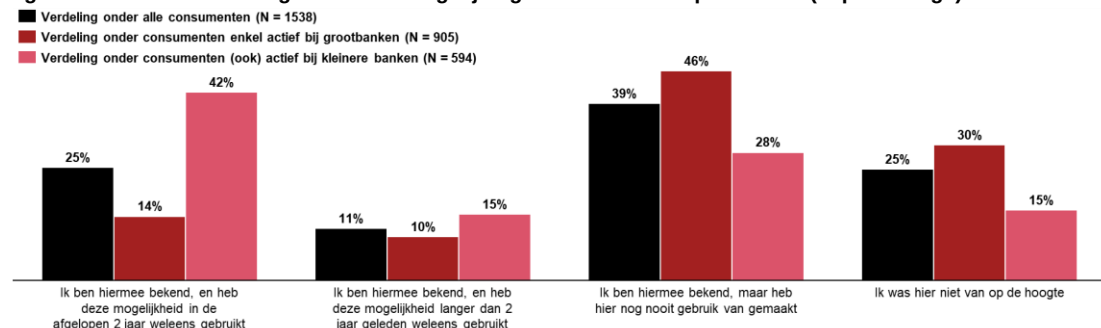
Figuur 3.8: Percentage consumenten dat de kleinere banken (excl. grootbanken en merken de Volksbank) kent van naam (in percentage N = 1561)

Bron: Consumentenonderzoek

Daarnaast is 75% van de consumenten bekend met de mogelijkheid om spaarrentes te vergelijken via vergelijkingswebsites (zoals Independer, Consumentenbond, rente.nl, sparen.nl of vanspaarbankveranderen.nl), terwijl 25% niet van deze mogelijkheid op de hoogte was. Ook onder consumenten met alleen spaarrekening(en) bij grootbank(en) is 70% bekend met de mogelijkheid om spaarrentes te vergelijken. Zoals te zien in figuur 3.9 (linkerzijde) heeft 25% van de consumenten hier ook in de afgelopen twee jaar gebruik van gemaakt. Het aandeel consumenten dat hier gebruik van heeft gemaakt is het hoogste onder de consumenten die bij minimaal één kleinere bank een spaarrekening hebben; 42% van hen heeft hier in de afgelopen 2 jaar gebruik van gemaakt (zie linkerzijde figuur 3.9).

Figuur 3.9: Bekendheid en gebruik van vergelijkingswebsites voor spaarrentes (in percentage)

Bron: Consumentenonderzoek

3.2 Effecten op overstappedrag

De onderzochte maatregel om banken te verplichten om een zelfstandige spaarrekening aan te bieden beoogt het overstappedrag (of dreiging hiertoe) van consumenten te stimuleren en zo concurrentie tussen banken te vergroten. Consumenten kennen de kleinere banken en mogelijkheden tot het online vergelijken van spaarrentes relatief goed. Het effect van de maatregel op overstappedrag is naar verwachting echter beperkt vanwege het beperkte te behalen voordeel. Op dit moment (1 mei 2025) bieden grootbanken spaarrentes aan die minder dan 0,5% (0,4%) lager liggen dan Nederlandse challenger banken (zoals Bunq en Knab) en maximaal 1% lager liggen dan rente van internationale challenger banken (zoals OpenBank en Klarna). Als een grootbank zijn spaarrente zou verhogen met 0,5% (het huidige renteverskil met de Nederlandse challengers), zou 3% van de klanten van de andere grootbanken bereid zijn een nieuwe spaarrekening te openen. Deze groep consumenten met alleen spaarrekening(en) bij grootbank(en) maakt ongeveer 71% van alle consumenten bij

grootbanken uit. Wanneer ongeveer 3% van twee-derde van deze groep³⁸ bereid zou zijn om over te stappen voor 0,5% renteverhoging zou dit een maximale verschuiving tussen grootbanken van 1% van de grootbankconsumenten betekenen. Als een grootbank haar rente zou verhogen met 1% (het huidige renteverskil met de buitenlandse challengers) zou dit betekenen dat 7% van de consumenten enkel actief bij grootbanken bereid zou zijn om over te stappen. Op het totaal aantal grootbankklanten zou dit betekenen dat bij deze renteverhoging maximaal 3% van de grootbankconsumenten zouden overstappen naar een andere grootbank. Deze lage bereidheid tot overstappen impliceert dat de banken waarschijnlijk weinig dreiging tot overstappen van consumenten zullen ervaren.

De daadwerkelijke effectiviteit van de maatregel voor het overstappedrag van consumenten en het bijbehorende rente-evenwicht is niet kwantitatief in te schatten. Er zijn verschillende factoren die hierop van invloed zijn en het aannemelijk maken dat de maatregel in de praktijk zal leiden tot een situatie waarin grootbanken lagere rentes blijven aanbieden dan challengers waarmee het aantal overstappers lager zou zijn dan de bovengenoemde 1% van de grootbankklanten:

- overliquiditeit zorgt ervoor dat grootbanken niet bereid zullen zijn hun spaarrentes (sterk) te verhogen, aangezien hun vraag naar spaargeld lager is;
- uit het consumentenonderzoek blijkt dat consumenten een voorkeur hebben voor de propositie van grootbanken³⁹, de meerderheid van de consumenten een voorkeur heeft om alle rekeningen onder te brengen bij één bank en een ruime meerderheid van de consumenten enkel bereid is een extra spaarrekening te openen als hier geen kosten aan verbonden zijn, hetgeen gezien de kosten die de maatregel met zich mee zal brengen (zowel de rentekosten als kosten beschreven in hoofdstuk 4) te betwijfelen is.

In de hypothetische situatie waarin de maatregel ertoe zou leiden dat alle grootbanken rentes aan zouden bieden rond het niveau van de challenger banken, zou een oligopolie mogelijk verder worden versterkt aangezien challenger banken een van hun belangrijkste concurrentiedimensies (de aangeboden spaarrente) zouden verliezen. Dit zou op de langere termijn concurrentie op de spaarmarkt (tussen alle banken) kunnen verlagen.

³⁸ Aannemend dat de klanten ongeveer evenredig verdeeld zijn over de drie grootbanken.

³⁹ Zie bijvoorbeeld figuur 3.5 waaruit blijkt dat consumenten factoren zoals de veiligheid en stabiliteit van de bank, Nederlands depositogarantiestelsel, onderbrengen van alle financiële producten bij één bank en reputatie van de bank belangrijk vinden.

4. Effecten op de bedrijfsmodellen van banken, concurrentie in de spaarmarkt en voor andere financiële producten en financiële stabiliteit

Bij elke vorm van overheidsingrijpen is het van belang om doelmatigheid te borgen zodat potentiële gerealiseerde voordelen van het ingrijpen, bijvoorbeeld aan de consumentenzijde, in verhouding staan tot negatieve neveneffecten. In deze context is het van belang om de neveneffecten in kaart te brengen, in het bijzonder de gevolgen voor het bedrijfsmodel en de kosten van banken en voor overige financiële producten en financiële stabiliteit.

4.1 Effecten op processen, bedrijfsmodellen en (investerings- en doorlopende) kosten voor banken

Banken hebben verschillende productkeuzes gemaakt die impact zullen hebben op welke veranderingen nodig zijn om zelfstandige spaarrekeningen aan te kunnen bieden. Sommige banken, waaronder de drie grootbanken, bieden op dit moment bij voorkeur gekoppelde betaal- en spaarproducten aan. Rabobank biedt als enige grootbank de mogelijkheid om een aparte spaarrekening te openen zonder dat deze gekoppeld is aan een betaalrekening bij de bank. Deze rekening kan echter uitsluitend telefonisch of bij een vestiging geopend worden, en de bank adverteert hier momenteel niet mee.⁴⁰ Ook de vorm waarin spaarrekeningen worden aangeboden binnen banken verschilt sterk. Zo verschilt het onder andere of de consument een IBAN heeft/ziet voor de spaarrekening, of er vanaf de spaarrekening geld kan worden overgemaakt naar een rekening buiten de bank en of het mogelijk is om in te loggen in de digitale omgeving van de spaarrekening zonder betaalpas.

De benodigde aanpassingen aan processen, systemen en bijbehorende kosten voor het aanbieden van een zelfstandige spaarrekening zijn in kaart gebracht en getoetst aan de hand van een enquête onder de grootbanken. Zoals verwacht, gaven alle grootbanken aan dat hun huidige organisatie niet is ingericht op de eisen van deze nieuwe productvorm, doordat bijvoorbeeld de bankpas benodigd is voor de toegang tot de online dienstverlening. Banken zullen veranderingen moeten doorvoeren op de onboarding van klanten, inlogsystemen, risico en compliance gerelateerde processen en commerciële aspecten (bv. pricing en aanbod richting de klant) om dit op schaal aan te kunnen bieden. De verschillende benodigde aanpassingen aan klanttoegang processen en risico- en complianceprocessen zijn samengevat in figuur 4.1.

Figuur 4.1: Impact van maatregel op bedrijfsvoering van banken

	Klanttoegang processen		Risico & compliance processen		
	Onboarding	Login	Fraude-gerelateerd	KYC (incl. naam screening)	Transactiemonitoring
Algemene impact	↗	↗	↗	~	↗
Benodigde investeringen	- Opzetten nieuwe route zonder betaalrekening en met andere vragen - Herinrichting van IT-landschap	- Nieuw IT-systeem met andere identificatie dan betaalpas - Ontwikkeling functionaliteit om account te resetten zonder betaalpas	Herontwerpen van fraudepreventie controles en implementeren van nieuwe maatregelen	<i>n/a: Vergelijkbare procedures per klant</i>	- Opzetten van transactiemonitoring IT-infrastructuur en processen - Ontwikkelen nieuwe capaciteiten voor source of funds analyse
Impact op doorlopende kosten/ processen	Beheren onafhankelijke extra onboardingroute aansluitend op risicoprofiel	<i>n/a: Kosten vergelijkbaar na investering</i>	Uitvoeren van extra fraudecontroles naast huidige fraudeprocessen van betaalrekeningen	Dubbele KYC-activiteiten t.o.v. klanten van gebundeld product	Complexere en intensievere transactiemonitoring (meer resources naar analyses & klantcontact)

⁴⁰ Het overmaken van geld vanaf deze spaarrekening geschiedt telefonisch of via een vestiging en momenteel tegen €15 per transactie.

Verwachte benodigde investeringen in nieuwe processen en systemen

Voor wat betreft onboarding zouden banken bij invoering van een verplichte zelfstandige spaarrekening een nieuw digitaal proces moeten opzetten, omdat de huidige onboarding gekoppeld is aan de betaalrekening. Deze ont koppeling vraagt om herinrichting van het IT-landschap, een onafhankelijke onboardingroute met nieuwe vragen die passen bij het risicoprofiel van het product, en herinrichting van KYC-processen, zoals controle van tegenrekeningen.

Twee van de drie grootbanken bieden momenteel nog niet de mogelijkheid voor klanten om zonder betaalpas voor het eerst in te loggen. Ontwikkelingsprocessen hiervoor lopen. Bij één van de grootbanken is het wel mogelijk om in te loggen zonder betaalpas en toegang te krijgen tot rekeningen, maar is de betaalpas wel nog steeds nodig in bijzondere gevallen (bijvoorbeeld wanneer inloggegevens vergeten worden en moeten worden gereset). Een alternatief ontwikkelen voor dit proces zal naar verwachting minimaal een jaar kosten omdat dit een nieuw IT-systeem vereist. Mogelijk wordt dit in de toekomst gemakkelijker als de EU Digital Identity (eID) Wallet geïntroduceerd is, welke ook voor KYC-gerelateerde activiteiten zou kunnen helpen.⁴¹

Banken voeren risico- en compliance-processen uit voor betalingsverkeer, onder te verdelen in fraude-, transactie-, KYC- en overhead-gerelateerde categorieën. De banken geven aan dat deze bij een zelfstandige spaarrekening als volgt zouden verschillen van de huidige gebundelde spaarrekening:

- **Fraude-gerelateerde activiteiten** zullen opnieuw ingericht moeten worden als gevolg van het product, naast het feit dat schaal en sofisticatie van aanvallen in het algemeen toenemen. Het feit dat het op dit moment bij alle banken niet mogelijk is om geld over te maken naar externe rekeningen, fungeert als een extra beveiligingslaag tegen fraude. Maatregelen tegen fraude zullen dus moeten worden doorontwikkeld en geïmplementeerd worden voor dit nieuwe product waarbij externe transacties mogelijk zullen moeten zijn.
- **KYC-gerelateerde activiteiten** blijven naar verwachting vergelijkbaar per klant, ongeacht of ze een betaal- en spaarrekeningcombinatie afnemen of een zelfstandige spaarrekening.
- **Transactiegerelateerde compliance processen** zullen het sterkst worden beïnvloed door de maatregel. Voor banken waarbij de IBAN van de spaarrekening momenteel niet zichtbaar is voor de consument, en er dus als gevolg daarvan geen geld kan worden ontvangen of overgemaakt naar andere rekeningen dan naar de gekoppelde betaalrekening, zal transactiemonitoring moeten worden opgezet voor zowel inkomende als uitgaande transacties. Voor de andere banken zal de maatregel betekenen dat transactiemonitoringsprocessen op een andere manier moeten worden ingericht.

De exacte veranderingen in bovenstaande processen zijn zowel afhankelijk van de exacte aard van de verplichting en het aangeboden product als van het gedrag van consumenten (de mate waarin het product wordt afgenomen en het gedrag van consumenten met dit product). Zo hebben de verschillende mogelijke restricties op uitgaande transacties vanaf de zelfstandige spaarrekening, bijvoorbeeld naar een vaste externe geverifieerde tegenrekening of naar mogelijk elke rekening met een restrictie op het aantal transacties, invloed op

⁴¹ Zie ook Europese Commissie (2025). Daarnaast zou de aangekondigde Financial Data Access (FIDA) verordening die financiële instellingen verplicht gegevens uit te wisselen met derden mogelijk kunnen helpen. Het is echter nog onduidelijk of en wanneer deze geïmplementeerd zal worden. (Europese Commissie, 2023).

frauderisico's. Zonder restricties op uitgaande transacties zou de spaarrekening mogelijk ook als betaalrekening kunnen kwalificeren onder PSD2, hetgeen invloed heeft op compliance-eisen. De impact en additionele kosten voor transactiemonitoring zouden mogelijk beperkt kunnen worden door vast te leggen dat de bank van de tegenrekening (de betaalrekening) hiervoor de verantwoordelijkheid draagt. Of dit mogelijk is en of hiervoor mogelijk een wijziging in de wetgeving nodig is dient te worden onderzocht.

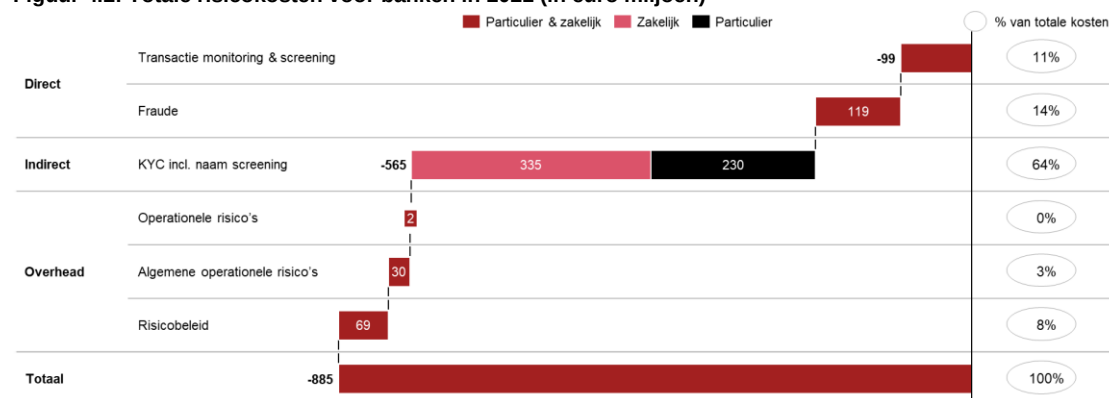
Tenslotte zullen banken, gezien de bovenstaande wijzigingen, de klantreis moeten evalueren, zodat consumenten een eenvoudige en transparante klantreis hebben van onboarding tot sluiting van een rekening en zorgen voor aansluitende IT-systemen. Ook zullen banken een prijsstrategie moeten ontwikkelen voor het nieuwe product, rekening houdend met de investeringen en doorlopende kosten die dit met zich meebrengt, en mogelijke implicaties voor andere producten (bv. betaalpakketten en kredietverlening – zie sectie 4.2).

Verwachte implicaties voor kostenstructuur en winstgevendheid spaar- en betaaldienstverlening

De maatregel zal implicaties hebben voor de kostenstructuur van banken vanwege het implementeren van de benodigde veranderingen in processen en de benodigde investeringen en, afhankelijk van de werking van de maatregel, voor de te betalen spaarrentes.

De kosten voor het betalingsverkeer, dat lange tijd verlieslatend was en sinds 2023 weer winstgevend is door de hogere rente⁴² (wat mogelijk weer zal afnemen als gevolg van recente rentedalingen), zijn in 2021 op detailniveau in kaart gebracht en bestaan voor 20% uit kosten voor compliance.⁴³ Deze kosten zijn onder te verdelen in de volgende categorieën: fraudegerelateerde kosten, transactiegerelateerde-kosten, KYC-kosten (inclusief naam screening) en overhead. Figuur 4.2 geeft de relatieve kosten per categorie weer.

Figuur 4.2: Totale risicokosten voor banken in 2021 (in euro miljoen)

Bron: Betaalvereniging Onderzoek naar de kosten en baten van het betalingsverkeer voor financiële instellingen 2021

De totale kosten (voor betalingsverkeer en sparen) nemen naar verwachting als volgt toe:

- Fraudegerelateerde kosten en kosten voor transactiemonitoring voor de zelfstandige spaarrekening zullen hoger zijn dan voor de huidige gekoppelde spaarrekening. Transactiemonitoringsprocessen voor zelfstandige spaarrekeningen zullen er anders uitzien dan voor aan betaalrekeningen gekoppelde spaarrekeningen of betaalrekeningen zelf. Een zelfstandige spaarrekening impliceert dat er minder informatie beschikbaar is over de klant, waarmee het opstellen van gebruikelijke transactiepatronen voor banken complexer is en banken vaker terug zullen moeten

⁴² DNB, Studie Bancair verdienmodel november 2023

⁴³ Betaalvereniging Nederland (2022). Onderzoek naar de kosten en baten van het betalingsverkeer voor financiële instellingen.

keren naar de klant met verzoeken voor informatie. Naast hogere kosten, leidt deze toename in klantcontact ook tot meer ongemak voor de klant. Deze kostenstijging kan uiteindelijk meevallen, afhankelijk van de transactie-intensiteit en keuze voor vorm van de spaarrekening (bijvoorbeeld met vaste tegenrekening bij een andere bank).

- Kosten voor KYC (incl. naam screening) zullen waarschijnlijk ongewijzigd blijven, maar dit proces zal wel moeten worden herhaald op productniveau bij meerdere banken, waarmee de totale kosten stijgen.
- Er zullen investeringen moeten worden gedaan voor onder andere onboarding en inlogsystemen.

Het is op dit moment niet mogelijk om de exacte kostenimplicaties te kwantificeren voor het aanbieden van een zelfstandige spaarrekening. Deze zullen ook afhangen van het exacte product en gedrag van de consument (zowel in welke mate het product aangeschaft wordt als hoe het gebruikt wordt).

Het totale effect van de maatregel op de winstgevendheid van de spaardienstverlening is naast de genoemde kosten en investeringen ook afhankelijk van de pricing. Ook de implicaties voor de pricing (aangeboden spaarrente en prijs voor het product) zijn niet op voorhand te voorspellen. In het hypothetische scenario dat de maatregel ertoe leidt dat grootbanken hun spaarrentes zouden verhogen tot het renteniveau van challenger banken zou dit gevolgen hebben voor de winstgevendheid. Op dit moment bieden grootbanken rentes aan die maximaal 0,5% lager zijn dan die van binnenlandse challengers en maximaal 1% lager zijn dan internationale challengers. Zonder andere aanpassingen aan bijvoorbeeld de fundingstrategie of pricing van leningen en zonder de stijging in operationele kosten als gevolg van de maatregel in beschouwing te nemen, zou de maatregel significante impact hebben op de winstgevendheid van banken (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1: Netto resultaat en rendement op eigen vermogen (RoE) van 2024 en in het scenario waarin 0,5-1% extra rente wordt betaald

	2024 netto resultaat (RoE) ⁴⁴	2024 netto resultaat (RoE) bij 0,5 - 1% hogere rente ⁴⁵
ABN AMRO	€2,4 mld (10,1%)	€1,4 – 1,9 mld (5,9 – 8,0%)
ING	€6,4 mld (13,0%)	€4,1 – 5,2 mld (8,3 – 10,6%)
Rabobank	€5,2 mld (10,0%)	€3,5 – 4,4 mld (6,9 – 8,4%)

Bron: Berekeningen op basis van jaarverslagen

De Nederlandse banken hebben op dit moment een rendement op eigen vermogen dat lager is dan wat investeerders verwachten, gereflecteerd in price-to-book value ratio's van onder of rond de 1.⁴⁶ De EBA, ECB en het IMF hebben meermaals de lage winstgevendheid van banken een van de belangrijkste systemische risico's voor de financiële stabiliteit van de eurozone genoemd.⁴⁷ Banken hebben hun winstgevendheid nodig om kosten van eigen

⁴⁴ Bron: Jaarverslagen 2024 ABN AMRO, Rabobank, ING Bank.

⁴⁵ Bij deze berekeningen is aangenomen dat enkel de rentekosten van banken wijzigen en de situatie verder identiek blijft aan 2024.

⁴⁶ De P/B ratio van ING was eind 2024 was net onder 1 maar is inmiddels boven de 1, die van ABN AMRO rond de 0,5 eind 2024 en per 1 mei rond de 0,7. De P/B ratio van de Europese banken in de STOXX Europe 600 Bank Index lag ook onder de 1 eind 2024. Bron: Bloomberg.

⁴⁷ Zie bijvoorbeeld ECB Financial Stability Review 2018, How can euro area banks reach sustainable profitability in the future?, "SSM thematic review on profitability and business models – Report on the outcome of the assessment", ECB Banking Supervision, September 2018, and Euro Area Policies: Financial Sector Assessment Program – Technical Note – Systemic Risk Analysis, IMF, July 2018.

vermogen te dekken en kapitaalbuffers aan te leggen en zo financiële stabiliteit op de langere termijn te waarborgen.⁴⁸ Het is daarmee aannemelijk dat als de maatregel leidt tot extra kosten, deze worden doorberekend aan de klant en niet geabsorbeerd kunnen worden in de winsten van banken.

Tenslotte zal de pricing van de zelfstandige spaarrekening en mate en wijze waarin consumenten deze gebruiken van invloed zijn op de winstgevendheid. Gezien bovengenoemde kosten en investeringen is het te betwijfelen of de zelfstandige spaarrekening gratis zal worden aangeboden.⁴⁹ De Volksbank (zowel ASN Bank als SNS Bank) bood in het verleden, weliswaar in een ander renteklimaat, een zelfstandige spaarrekening aan tegen een tarief, zie onderstaande tabel. Dit product was echter duurder dan het betaalpakket waarbij gratis een spaarrekening kon worden afgenomen.

Tabel 4.2: Tarieven betaalpakket en voormalige zelfstandige spaarrekening ASN Bank en SNS Bank

Bank	Maandtarief zelfstandige spaarrekening, 1.7.2022 ⁵⁰	Maandtarief betaalpakket (incl. gratis spaarrekening), 1.7.2022 ⁵¹	Huidig maandtarief betaalpakket (incl. gratis spaarrekening) ⁵²
ASN Bank	€3,20	€2,20	€3,65
SNS Bank	€3,45	€3,40	€3,45

Bron: Bankenvergelijking.nl, ASN Bank en SNS Bank websites

4.2 Effecten op financiële stabiliteit, stabiliteit van deposito's en andere financiële producten

Naast directe effecten voor de spaarmarkt en overstappedrag, zijn er ook potentiële neveneffecten die betrekking hebben op de stabiliteit van deposito's bij banken in het algemeen en andere financiële producten die banken aanbieden (bv. krediet, betalingsverkeer). Om de doelmatigheid van de maatregel in kaart te brengen is het van belang om ook deze potentiële effecten te begrijpen. De exacte neveneffecten hangen af van de werking van de maatregel in de praktijk, in het bijzonder de mate waarin de maatregel leidt tot overstappedrag bij consumenten.

Effecten op financiële stabiliteit

Indien effectief, zou de maatregel indirect via het effect op concurrentie tussen banken ook effect kunnen hebben op de financiële stabiliteit. Over het effect van verhoogde concurrentie tussen banken op financiële stabiliteit biedt de academische literatuur geen eenduidig antwoord. Berger et al. (2017) biedt twee concurrerende hypothesen: de concurrentie-fragiliteit hypothese waarbij concurrentie tussen banken destabiliserend zou werken en de concurrentie-stabiliteit hypothese waarbij concurrentie stabiliserend zou werken.⁵³ Ferreira vindt empirisch in Europa meer bewijs voor de concurrentie-fragiliteit hypothese.⁵⁴ Martinez-Miera en Repullo suggereren een niet-lineaire (U-vormige) relatie tussen bankconcurrentie en financiële stabiliteit, waarbij zowel teveel als te weinig concurrentie destabiliserend kan zijn.⁵⁵ Omdat de maatregel naar verwachting weinig effect zal hebben op (dreiging tot)

⁴⁸ EBA risk assessment report- Autumn 2024.

⁴⁹ Technisch gezien zou hij ook gratis kunnen zijn waarbij kosten worden gedekt door lagere rentes aan te bieden.

⁵⁰ Bron: Consumentenbond De beste spaarrekening.

⁵¹ Bron: Bankenvergelijking.nl Hoeveel kost een Nederlandse bankrekening 2022.

⁵² Bron: ASN Website en SNS Website.

⁵³ Berger, A. N., Klapper, L. F., & Turk-Ariss, R. (2017). Bank competition and financial stability. In Handbook of competition in banking and finance (pp. 185-204). Edward Elgar Publishing.

⁵⁴ Ferreira, C. (2023). Competition and stability in the European Union banking sector. International Advances in Economic Research, 29(4), 207-224.

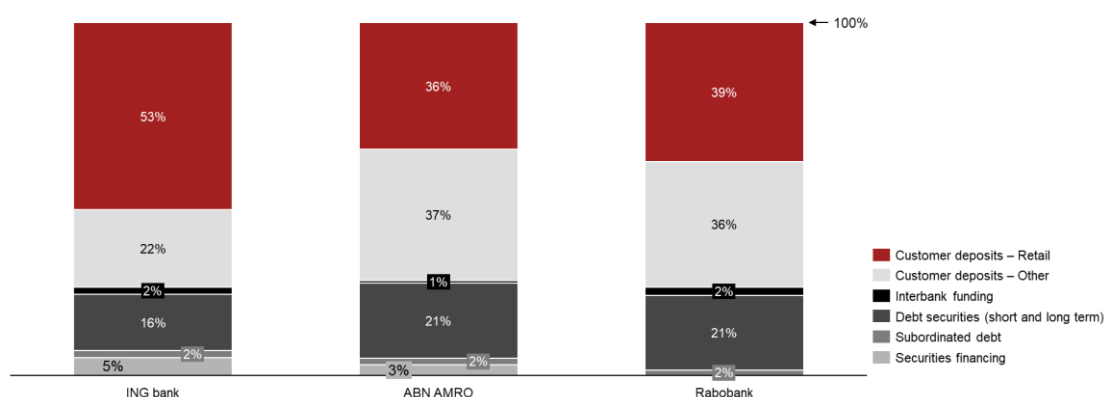
⁵⁵ Martinez-Miera, D., & Repullo, R. (2010). Does competition reduce the risk of bank failure?. The Review of Financial Studies, 23(10), 3638-3664.

overstappedrag en concurrentie tussen banken, is de verwachting dat deze ook geen significant effect op financiële stabiliteit zal hebben.

Effecten op de stabiliteit van deposito's bij banken

De grootbanken hebben gezamenlijk ongeveer €834,5 mld aan spaargeld aangetrokken van consumenten. Voor elk van de banken vormt het spaargeld van huishoudens een belangrijk deel van de funding mix (passiva excl. handelsverplichtingen en IFRS-eigen vermogen).

Figuur 4.3: Funding mix verdeling van de drie grootbanken (in percentage)

Bron: Jaarverslag ING Bank, ABN AMRO en Rabobank 2024⁵⁶

In theorie zou de maatregel ertoe kunnen leiden dat grootbanken hogere spaarrentes betalen en dat veel consumenten wisselen van spaarbank, waarmee de stabiliteit van deposito's bij deze banken, en daarmee andere financiële diensten, kunnen worden beïnvloed. Als veel consumenten over zouden stappen kan dit in een extreem geval leiden tot liquiditeitsproblemen, maar heeft dit in elk geval effect op de looptijdtransformatie die banken nastreven. Als spaargeld minder lang bij de bank blijft heeft dit fundingimplicaties voor de bank en vergroot dit mogelijk de noodzaak tot hedging en het aantrekken van additionele funding. De exacte implicaties hiervan (en noodzaak hiertoe) hangen af van het monetair/economisch klimaat; in tijden van overliquiditeit zijn effecten potentieel kleiner.

De te verwachten effecten op de stabiliteit van deposito's bij banken lijken beperkt. De maatregel zal naar verwachting leiden tot beperkt overstappedrag van consumenten. Zoals genoemd in het vorige hoofdstuk, is bereidheid tot overstappen bij hogere rentes beperkt en ligt deze bereidheid lager onder consumenten die op dit moment enkel een spaarrekening bij een grootbank aanhouden. Als weinig consumenten overstappen als gevolg van de maatregel betekent dit dat aangehouden deposito's bij banken stabiel blijven.

Effecten op andere financiële producten

Als de maatregel zou leiden tot extreme verschuivingen van spaargelden weg van een aantal banken, zou dit in een extreem geval kunnen leiden tot liquiditeitsproblemen en daarmee onvermogen om te kunnen voldoen aan de vraag naar krediet. Minder extreme, maar nog steeds substantiële, verschuivingen van spaargeld zouden dit effect kunnen hebben op de looptijdtransformatie die banken nastreven en de fundingkosten. De **beschikbaarheid en kosten voor kredietverlening** zouden daarbij als volgt kunnen worden beïnvloed:

- Indien de maatregel ertoe leidt dat grootbanken hun spaarrentes significant verhogen, betekent dit een significante verhoging van de kosten voor banken. Zij hebben vervolgens drie opties om dit op te vangen: (i) het verhogen van inkomsten uit andere bronnen zoals commissies, (ii) het verhogen van de rente op (bedrijfs)leningen en hypotheekleningen, of (iii) het accepteren van een lagere winst, wat geen aannemelijk

⁵⁶ Deze cijfers hebben betrekking op de bank als geheel, niet enkel in Nederland.

scenario lijkt zoals toegelicht in de vorige sectie. Banken geven aan dat de rentemarge leidend is in strategische keuzes, en dat dit zich waarschijnlijk zou vertalen in een directe verhoging van de hypotheekrentes. Dit wordt verder versterkt door het feit dat banken een groot deel van het spaargeld investeren in langlopende leningen (bv. hypotheekleningen) met vaste rentes, wat betekent dat deze renteverhoging door de nieuw uitgegeven leningen moet worden opgevangen.

- Indien de maatregel niet of beperkt effectief blijkt en zowel aangeboden spaarrentes als aangetrokken spaargeld niet of nauwelijks wijzigen, zijn de te verwachten effecten voor de beschikbaarheid en kosten voor krediet (waaronder hypotheekleningen) nihil.

Tenslotte kan de maatregel ook invloed hebben op de **kosten voor het betalingsverkeer**. Op dit moment bieden grootbanken een betaalrekening met een daaraan gekoppelde spaarrekening, wat betekent dat de kosten voor dit product in de praktijk over het gebundelde product worden verdeeld. Over het algemeen verwachten de banken dat de kosten per klant voor het betalingsverkeer niet significant zullen veranderen; een deel van de processen vindt plaats op klantniveau (in plaats van rekeningniveau) en veel processen zijn intensiever voor de betaalrekening waar meer externe transacties plaatsvinden. De systeemkosten zouden als gevolg van de maatregel stijgen omdat kosten voor het betalingsverkeer ongeveer gelijk zouden blijven (ook bij verminderd gebruik van gekoppelde spaarrekeningen) en banken voor het aanbieden van een zelfstandige spaarrekening investeringen zouden moeten doen en additionele doorlopende kosten dragen voor het aanbieden van dit product. Daarbij is het wel aannemelijk dat als onvoldoende consumenten een zelfstandige spaarrekening openen en de investeringskosten voor dit product niet kunnen worden gedekt, deze kosten op een andere wijze zullen worden doorberekend aan de klant (bv. via het betalingsverkeer).

5. Conclusie over effecten van de maatregel op concurrentie en neveneffecten

Dit onderzoek analyseert de impact van een verplichting voor banken om een zelfstandige spaarrekening aan te bieden naast het huidige gebundelde product van een betaal- en spaarrekening. Aanleiding voor dit rapport is een onderzoek van de ACM, waarin geconcludeerd wordt dat de Nederlandse spaarmarkt een oligopolistische markt is die niet goed functioneert en waarin deze verplichting wordt voorgesteld als een van de oplossingsrichtingen. Een zelfstandige spaarrekening wordt in dit onderzoek gedefinieerd als een rekening zonder betaalpas waarbij de consument geld kan overmaken naar (eventueel een beperkt aantal) rekeningen buiten diezelfde bank.

Een dergelijke maatregel grijpt in op het bedrijfsmodel van commerciële banken en met elke vorm van ingrijpen is er een risico op overheidsfalen. Daarom is het bij het beslissen over eventueel ingrijpen van belang om in kaart te brengen of de maatregel naar verwachting effectief zal zijn in het bevorderen van concurrentie onder banken doormiddel van (de dreiging van) overstapgedrag van consumenten en ook om te evalueren of dit effect in verhouding staat tot de negatieve neveneffecten van ingrijpen, zoals effecten op kosten voor banken (die uiteindelijk doorgerekend worden aan de consument), effecten op andere financiële producten en financiële stabiliteit.

Een verplichting tot het aanbieden van een zelfstandige spaarrekening zal naar verwachting een beperkt effect hebben op overstapgedrag van consumenten.

Met de onderzochte maatregel om banken te verplichten een volwaardige zelfstandige spaarrekening aan te bieden wordt beoogd het overstapgedrag van consumenten te vergroten en daarmee de concurrentie tussen grootbanken te verhogen. Een dergelijke maatregel zou effectief kunnen zijn als blijkt dat grootbanken hogere spaarrentes aan zouden bieden als gevolg van deze maatregel en consumenten sneller over zouden (dreigen te) stappen naar andere grootbanken.

Uit het consumentenonderzoek blijkt dat spaarders over het algemeen goed geïnformeerd zijn over het bestaan van kleinere challenger banken (die doorgaans hogere rentes bieden) en bekend zijn met de mogelijkheid om rentes te vergelijken via vergelijkingssites. Consumenten zijn echter pas bij relatief hoge rentestijgingen bereid om over te stappen van spaarrekening; de vaak relatief beperkte opbrengst van overstappen weegt niet op tegen andere factoren die consumenten belangrijk vinden bij de keuze voor een spaarproduct, zoals de reputatie van de bank, onderbrengen van alle financiële producten bij een bank, veiligheid en stabiliteit, gemak en deelname aan het Nederlandse depositogarantiestelsel. In het hypothetische scenario waarin één van de grootbanken de spaarrente zou verhogen met 1%, het maximale verschil op dit moment tussen grootbanken en challengers, zou slechts 7% van de consumenten met een spaarrekening bij een andere grootbank (ca. 3% van het totale aantal grootbankklanten) bereid zijn over te stappen. Het is echter niet aannemelijk dat grootbanken hun spaarrentes zouden verhogen met 1%, wat betekent dat het daadwerkelijke aantal consumenten dat een spaarrekening opent bij een andere (groot)bank naar aanleiding van deze maatregel lager zou liggen. De spaarrente verhogen met 1% zou voor grootbanken betekenen dat zij een spaarrente van rond of boven de ECB-beleidsrente zouden aanbieden, terwijl er daarnaast ook sprake is van overliquiditeit en daarmee een lagere behoefte aan spaargeld voor banken.

De maatregel leidt naar verwachting tot benodigde investeringen en extra doorlopende kosten voor banken die waarschijnlijk zullen worden doorberekend aan de consument.

Grootbanken hebben voor hun spaarproducten inrichtings- en positioneringskeuzes gemaakt die bij de invoering van deze maatregel veranderingen vereisen. Deze opgelegde

veranderingen zouden leiden tot investeringskosten en kosten voor nieuwe processen die naast processen voor bestaande producten zullen lopen.

Op gebied van benodigde investeringen zouden banken processen moeten aanpassen voor het onboarden van klanten en inlogsystemen, die beide momenteel gekoppeld zijn aan de betaalrekening, en bijbehorende investeringen moeten doen in IT-infrastructuur. Ook moeten banken investeren in extra fraudepreventie- en transactiemonitoringcapaciteiten voor het nieuwe product en bijbehorende risicoprofiel.

Ten opzichte van de huidige gekoppelde spaarrekening zullen doorlopende compliance kosten stijgen; fraude-gerelateerde processen en transactiemonitoring zullen complexer zijn voor een zelfstandige spaarrekening waarvandaan geld buiten de bank kan worden overgemaakt. De mate waarin deze kosten stijgen zal afhangen van het exacte product (bijvoorbeeld een beperktere kostenstijging voor een spaarrekening met enkel een vaste tegenrekening bij een andere bank waar geld naar kan worden overgemaakt) en het (transactie-)gedrag van consumenten. De kosten voor KYC-processen die op klantniveau worden uitgevoerd blijven nagenoeg gelijk, maar zullen vaker uitgevoerd moeten worden (omdat het aantal klanten zal stijgen als nieuwe klanten een zelfstandige spaarrekening openen) waarmee de totale kosten stijgen.

Tenslotte zullen banken gezien deze wijzigingen de klantreis opnieuw moeten evalueren en prijsstrategie voor het nieuwe product moeten ontwikkelen.

Het kwantificeren van de exacte benodigde investeringen en extra lopende kosten is (nog) niet mogelijk. Deze hangen ook deels af van het exacte product dat wordt aangeboden en het gedrag van consumenten, zowel voor wat betreft de mate waarin het product wordt afgenomen als wat betreft het (overmaak)gedrag dat consumenten vertonen met deze zelfstandige spaarrekening. Het is aannemelijk dat deze kosten zouden worden doorberekend aan de consument omdat banken hun winstgevendheid nodig hebben om kosten van eigen vermogen te dekken en kapitaalbuffers aan te leggen om zo financiële stabiliteit op de langere termijn te waarborgen. Dit lijkt niet in het belang van de consument.

Naar verwachting zou de maatregel beperkt effect hebben op de concurrentie tussen grootbanken en de door grootbanken aangeboden spaarrentes vanwege de beperkte dreiging tot overstappen van consumenten bij renteverhogingen, de overliquiditeit en kosten voor banken.

Het exacte spaarrente-evenwicht dat in de praktijk zou ontstaan en bijbehorend overstapgedrag van consumenten is niet op voorhand te bepalen. Hierbij zullen, naast de overliquiditeit in de markt (een 10% fundingoverschot), de volgende factoren een rol spelen: i) de terughoudendheid van consumenten om over te stappen zelfs bij relatief extreme renteverhogingen (1%) maakt een renteverhoging voor grootbanken strategisch inefficiënt omdat zij zo relatief weinig nieuwe klanten zouden aantrekken en hoge rentekosten zouden maken voor een grote basis aan bestaande spaarklanten, ii) de hogere kosten die banken zullen maken voor het aanbieden van een zelfstandige spaarrekening zullen naar verwachting worden doorberekend aan de consument (in de vorm van of een lagere rente of een tarief voor de spaarrekening), hetgeen de overstapbereidheid van consumenten verlaagt. 66% van de consumenten geeft namelijk aan enkel bereid te zijn een nieuwe spaarrekening te openen als hier geen kosten aan zijn verbonden, en iii) challenger banken zullen mogelijk reageren als grootbanken hun rente verhogen. De ruimte voor challenger banken voor verdere, structurele renteverhogingen zal binnen hun businessmodel echter zeer beperkt zijn aangezien zij spaarrentes (bijna) op het niveau van de ECB-beleidsrente aanbieden. Mogelijk zou dit zelfs kunnen leiden tot terugtrekking uit de markt en daarmee minder concurrentie in de Nederlandse spaarmarkt in brede zin. Het is daarmee niet aannemelijk dat de maatregel leidt

tot een groep overstappers die groot genoeg is ('kritieke massa') om de concurrentie tussen grootbanken te vergroten.

De maatregel zou in potentie significante negatieve neveneffecten kunnen hebben op andere financiële producten (kredietverlening, betalingsverkeer) en financiële stabiliteit, negatieve neveneffecten zullen echter beperkt zijn bij de verwachte beperkte werking van de maatregel.

In theorie zou de maatregel ertoe kunnen leiden dat grootbanken hogere spaarrentes betalen en veel consumenten wisselen van spaarbank, waarmee stabiliteit van deposito's bij deze banken en daarmee andere financiële diensten zouden kunnen worden beïnvloed. Als veel consumenten over zouden stappen zou dit in een extreem geval kunnen leiden tot liquiditeitsproblemen, maar heeft dit in elk geval effect op de looptijdtransformatie die banken nastreven. Als spaargeld minder lang bij de bank blijft heeft dit funding implicaties voor de bank en vergroot dit mogelijk de noodzaak tot hedging en het aantrekken van additionele funding. Daarnaast zou de maatregel indirect, via verhoogde concurrentie tussen grootbanken, (zowel positieve als negatieve) invloed op financiële stabiliteit kunnen hebben.

De te verwachten effecten op de stabiliteit van deposito's bij banken lijken in de praktijk beperkt, aangezien de verwachting is dat de maatregel het overstapedrag van consumenten slechts in beperkte mate zal beïnvloeden. Met weinig consumenten die overstappen als gevolg van de maatregel blijven aangehouden deposito's bij banken stabiel. Ook de verwachte effecten op financiële stabiliteit als gevolg van verhoogde concurrentie tussen grootbanken zijn beperkt gezien het beperkte verwachte effect op concurrentie tussen banken.

Als de maatregel ertoe zou leiden dat grootbanken hun spaarrentes significant verhogen, dan zou dit significante kosten met zich meebrengen die zich waarschijnlijk zouden vertalen in een verhoging van hypotheekrentes en andere rentes op krediet. Banken geven aan dat de rentemarge leidend is in strategische keuzes. Het feit dat banken een groot deel van het spaargeld investeren in langlopende leningen (bv. hypotheekleningen) met vaste rentes versterkt de verhoging in hypotheekrentes aangezien de spaarrenteverhoging door een kleiner volume aan nieuw uit te geven leningen zou moeten worden opgevangen. Bij beperkte werking van de maatregel, en dus beperkte verhogingen in aangeboden spaarrentes, is de te verwachten impact op de kosten voor krediet echter klein.

De totale kosten voor de spaar- en betaaldienstverlening in Nederland zouden als gevolg van de maatregel naar verwachting stijgen, waar deze hogere kosten niet in het belang zijn van de consument. Op dit moment bieden grootbanken een betaalrekening met een daaraan gekoppelde spaarrekening, wat betekent dat de kosten voor dit product feitelijk over het gebundelde product worden verdeeld. Over het algemeen is de verwachting dat de kosten per klant voor het betalingsverkeer niet significant zullen veranderen; een deel van de processen vindt plaats op klantniveau (in plaats van rekeningniveau) en veel processen zijn voornamelijk intensief voor de betaalrekening waar meer externe transacties plaatsvinden. De systeemkosten zouden als gevolg van de maatregel echter wel stijgen omdat, ook bij gelijkblijvende kosten voor het betalingsverkeer, banken voor het aanbieden van een zelfstandige spaarrekening investeringen zouden moeten doen en additionele doorlopende kosten dragen voor het aanbieden van dit product. De exacte mate waarin deze kosten stijgen is afhankelijk van in hoeverre consumenten zelfstandige spaarrekeningen openen. Daarbij is het ook aannemelijk dat als onvoldoende consumenten een zelfstandige spaarrekening opent, de investeringskosten voor dit product via een andere weg (bv. via het betaalpakket) worden doorberekend aan de klant.

Concluderend blijkt uit dit onderzoek dat de verwachte impact van een verplichting tot het aanbieden van een zelfstandige spaarrekening op overstapedrag van

consumenten en concurrentie onder banken laag is en dat de maatregel zal leiden tot hogere kosten voor banken die waarschijnlijk zullen worden doorberekend aan de consument, hetgeen niet in het belang van de consument is. De te verwachten effecten voor financiële stabiliteit en overige financiële producten zijn, gezien de geringe verwachte werking van de maatregel, beperkt.

Bijlagen

A Onderzoeksvragen Ministerie van Financiën en verwijzing naar sectie in het rapport waar deze worden beantwoord

Categorie	Deelvraag	Sectie waarin vraag wordt beantwoord
Impact overstapgedrag en concurrentie	1) Hoe en in welke mate beïnvloedt de invoering van deze maatregel het overstapgedrag van consumenten tussen banken? Hoeveel extra consumenten zouden naar schatting overstappen als deze maatregel wordt ingevoerd?	3.1 3.2 5
	2) In hoeverre leidt het toegenomen overstapgedrag van consumenten als gevolg van deze maatregel tot meer concurrentie tussen banken?	3.2 5
Impact op de bedrijfsmodellen van banken	3) Wat is de verwachte impact op de (product)strategie van banken?	4.1 4.2
	4) Wat is de verwachte impact op de kostenstructuur en winstgevendheid van spaar- en betaaldienstverlening?	4.1 4.2
Impact op kosten van dienstverlening	5) Wat is de verwachte impact op de hoogte van de spaarrentes?	3.2 4.1
	6) Welke veranderingen worden verwacht in de kosten van spaarrekeningen, in bijzonder bij de gratis spaarrekeningen?	4.1
	7) Welke veranderingen worden verwacht in de kosten van betaaldienstverlening bij banken in Nederland?	4.2
Impact op financiële stabiliteit	8) Welke impact heeft dit verbod op de stabiliteit van deposito's bij banken in Nederland?	4.2
Impact op kredietverlening	9) Wat zijn de mogelijke implicaties voor de financieringskosten en beschikbaarheid van kredietverlening door banken in Nederland?	4.2
Vergelijking met omringende landen	10) Kennen andere Europese lidstaten een dergelijke verplichting?	2.2
	11) Welke lessen kunnen worden getrokken uit vergelijkbare regelgeving in andere lidstaten?	

B Achtergrond, vragen en resultaten consumentenonderzoek

Doelgroep en steekproef

- Het onderzoek vindt plaats onder leden van PanelWizard Nederland: een exacte en representatieve afspiegeling o.b.v. de kenmerken leeftijd, geslacht, gezinssituatie, arbeidsparticipatie, opleiding en regio.
- De doelgroep van het onderzoek bestaat uit Nederlanders 18+ met een spaarrekening.
- Er wordt een steekproefgrootte voorgesteld van netto N=1.500. Dit aantal garandeert met 95% betrouwbaarheid dat de resultaten maximaal 2,5% kunnen afwijken van de werkelijke situatie.
- Uitwisseling van vertrouwelijke bestanden vindt plaats via een veilige verbinding, bijvoorbeeld via een veilige SSL verbinding op de eigen server van PanelWizard Direct. Bij uitwisseling van persoonsgegevens, wordt een verwerkersovereenkomst gesloten tussen partijen. Waarin de rollen van alle betrokken groepen zullen worden omschreven.

Tabel B.1: Algemene onderzoeksinformatie

Kenmerk	Waarde
Onderzoeksmethode	Online
Steekproef	Nederlanders van 18 jaar en ouder
Selectie	Die één of meerdere spaarrekeningen hebben
Bron	PanelWizard
Bruto steekproef	2811
Netto steekproef (# op vraag 1)	1650
Aantal na selectie (# op vraag 2)	1563
Volledige vragenlijsten (netto)	1538
Responspercentage	60%
Datum start veldwerk	1-mei
Datum veldwerk gereed	7-mei
Betrouwbaarheidsniveau	95%
Maximale afwijking	2,5%
Representatief naar	Geslacht, leeftijd, gezinssituatie, arbeidsparticipatie, opleiding, regio
Weging	Niet van toepassing

Tabel B.2: Response breakdown

Categorie	Aantal
Bruto steekproef	2811
Bouncers	3
Buiten selectie	87
Verwijderd na datacheck	43
Afgebroken vragenlijsten	25
Geen medewerking	115
Volledige vragenlijsten	1538

Tabel B.3: Doorsnede van banken waar consumenten actief zijn

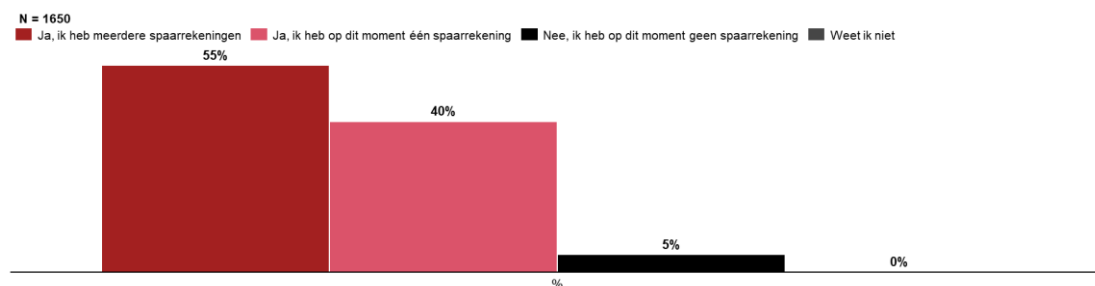
Kenmerk	Aantal	Percentage respondenten (In de percentage berekeningen zijn klanten die liever niet wilden)
---------	--------	---

	zeggen waar ze een rekening hebben meegenomen)	
Consumenten actief bij grootbanken	1302	83%
Consumenten met alleen spaarrekening(en) bij grootbank(en)	920	59%
Consumenten met alleen een spaarrekening bij één grootbank	821	53%
Consumenten met rekening bij kleinere bank (incl. Volksbank merken)	602	39%
Consumenten met rekening bij kleinere bank (excl. Volksbank merken)	424	27%
Consumenten enkel actief bij kleinere banken (incl. Volksbank merken)	220	14%
Onbekend	39	2%
Gehele steekproef	1561	100%

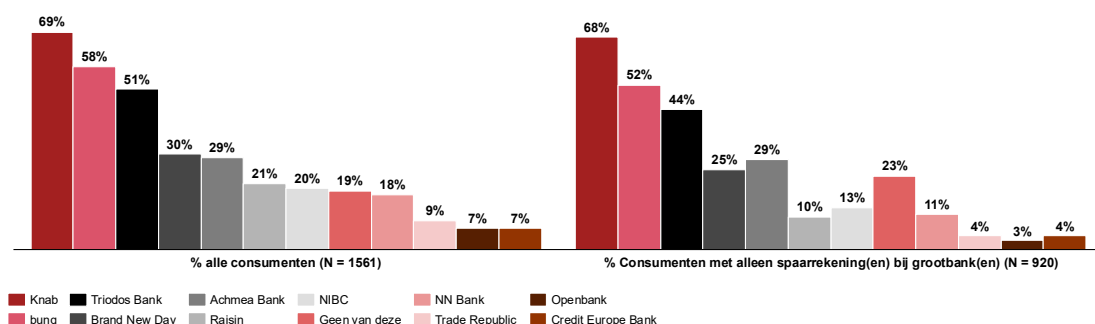
Uitkomsten per vraag

De resultaten per vraag van het consumentenonderzoek worden hier weergegeven. Per vraag worden de resultaten laten zien voor de gehele steekproef en een uitsplitsing van de resultaten voor consumenten met alleen spaarrekening(en) bij grootbank(en). Voor de vragen waar dit niet relevant is tonen we alleen de resultaten voor de eerste groep.

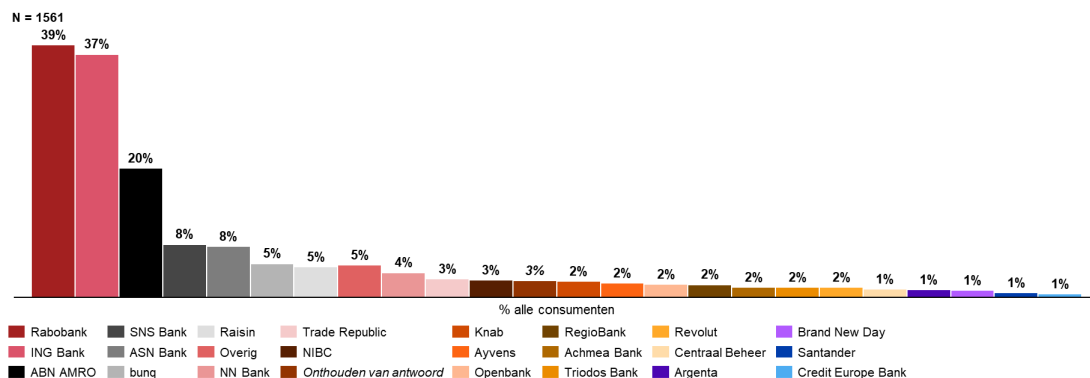
Vraag 1. Dit onderzoek gaat over spaarrekeningen. Een spaarrekening is een rekening zonder betaalpas waarmee u alleen bankoverschrijvingen (soms alleen naar uw eigen rekeningen bij de betreffende bank) kunt doen. Doorgaans zet u hier geld op dat u niet meteen nodig heeft en over dit geld ontvangt u rente.

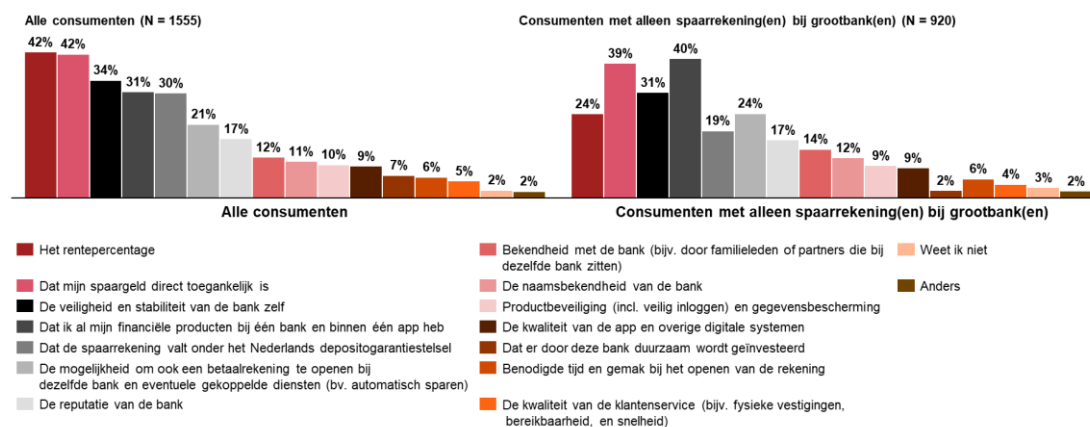
Vraag 2. Welke van onderstaande (spaar)banken kent u (al is het alleen maar van naam)? Vink alle banken aan die u (van naam) kent

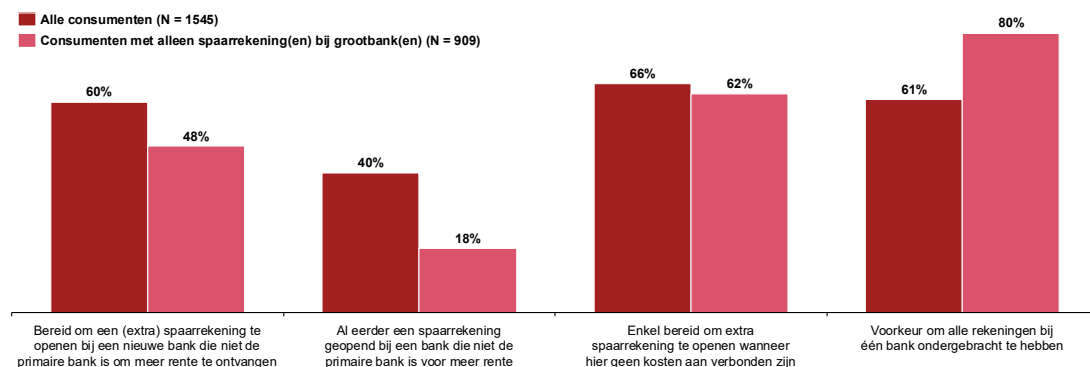
Vraag 3. Bij welke bank(en) heeft u op dit moment een spaarrekening? U kunt meerdere antwoorden geven.

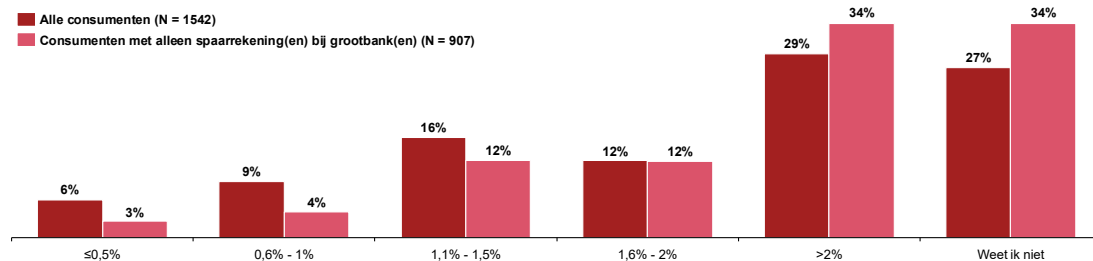
Vraag 4. Er zijn veel factoren die een rol spelen in de keuze om ergens een spaarrekening te openen. Wat zijn voor u de drie belangrijkste factoren bij het openen van een spaarrekening? U kunt maximaal 3 antwoorden geven.

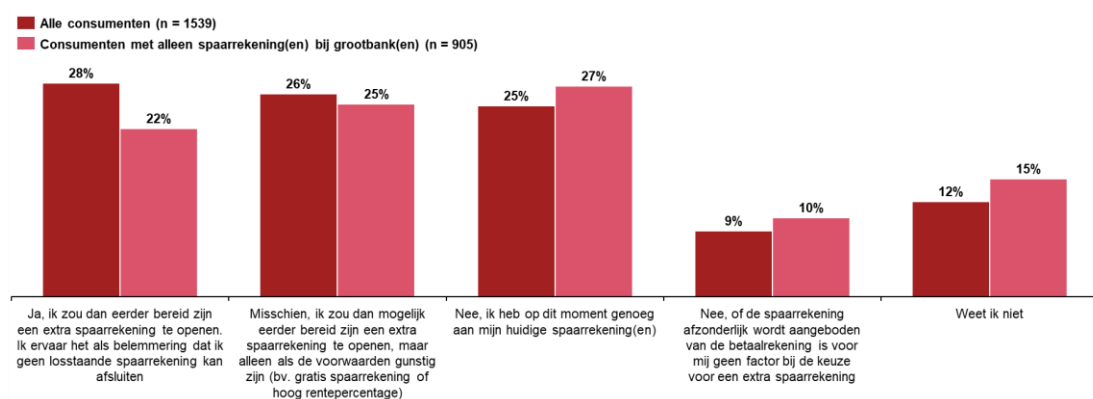
Vraag 5. Veel mensen hebben één bank die het belangrijkste voor ze is, waar bijvoorbeeld het inkomen op binnenkomt en waar de dagelijkse betalingen mee gedaan worden. Dit noemen we de primaire bank. Gelden onderstaande uitspraken over uw bereidheid om een spaarrekening te openen wel of niet voor u?

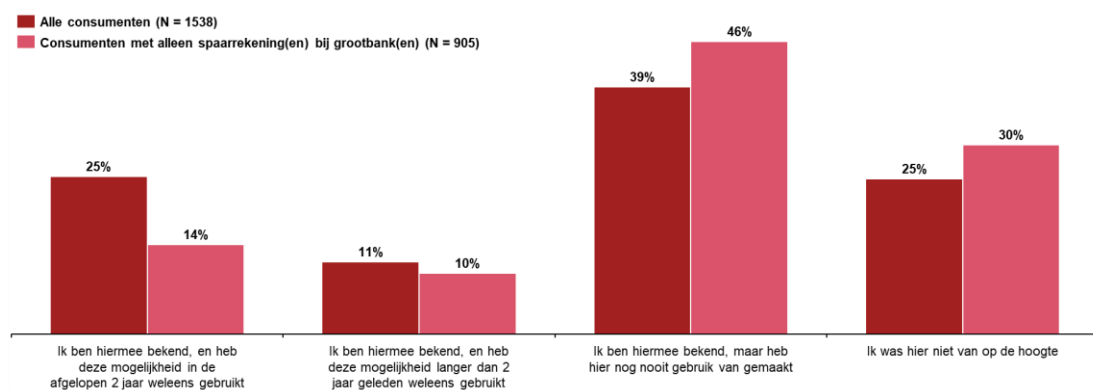
Vraag 6. Vanaf welk percentage extra rente op uw spaargeld (bovenop uw huidige spaarrente) zou u overwegen om een spaarrekening bij een andere spaarrekeningaanbieder te openen? Dit kan een extra spaarrekening zijn, maar kan ook een overstap naar een andere bank zijn.

Vraag 7. Veel banken in Nederland bieden op dit moment alleen een spaarrekening aan in combinatie met een betaalrekening. Zou u eerder bereid zijn een extra spaarrekening bij deze banken af te nemen als dit zou kunnen zonder ook een betaalrekening af te nemen?

Vraag 8. In hoeverre bent u bekend met de mogelijkheid van vergelijkingswebsites (zoals Independer, bank.nl, spaarrente.nl, Consumentenbond en geld.nl) om spaarrentes tussen banken te vergelijken?

C Vragen enquête banken en geaggregeerde geanonimiseerde antwoorden

1. **Does your bank currently offer a solution for customers to log in without having a debit card? If not, please describe the investments that would be necessary to implement a secure log in feature without debit card. What are the estimated costs for this?**

The availability of login options without a debit card varies among the Dutch banks. One bank already allows access through its mobile banking app without a debit card, but a debit card is still required for certain actions like resetting login credentials. Developing an alternative solution for this process is estimated to take a year. The other two banks are currently working on implementing technical adjustments to enable login with products other than a payment account or transitioning to an IT landscape that eliminates the need for a bank account to log into the digital channels and provide alternative access means. One bank indicates this is a multiyear plan. However, the ability to log into the online environment does not imply a customer can onboard with other products and use that product. Overall, investments are needed to create a digital onboarding process for standalone savings accounts, secure log ins without (ever) needing a debit card, implementing checks for counter accounts with other banks and measures regarding fraud. Precise cost estimations are difficult to determine at this stage.

2. **Are customers able to both directly transfer from as well as receive funds in their savings account from an account outside of your bank?**

Customers' ability to transfer funds directly to and from external accounts via their savings accounts differs between the banks. Two of the banks allow customers to receive funds from external accounts into their savings accounts, but direct transfers from the savings account to an external account are not currently permitted. The third bank restricts both incoming and outgoing external transfers directly involving the savings account.

3. **If the answer to the previous question is no, what are the current limitations or constraints and what would be the implications of lifting these constraints?**

According to the banks, lifting these restrictions could result in alterations in risk & compliance requirements, product classification changes and might cause a reduction in the stability of balances:

- *Fraud/ transactions from the savings account to external accounts: the additional protection layer against fraud that is currently in place through linking the payment account to the savings account would cease to exist; fraud prevention would need to be redesigned and intensified.*
- *Transaction monitoring/ transactions from external accounts to the savings account: Transaction monitoring needs to be upscaled and improved as amounts and frequency of transfers to and from external accounts would increase. For the bank that currently does not display the IBAN to customers, incoming transaction monitoring would have to be set up altogether for savings accounts, as this currently only runs through the payments account. This would also lead to more transaction analyses and client outreach.*

These additional risk and compliance requirements could result in longer lead time and resource requirements according to the banks, and would require IT-infrastructure investments

- *Product classification: One bank mentions that offering stand-alone savings accounts may alter classification and presentation in statistical reports, resulting in investment costs from reassessing product classification within relevant frameworks and reports.*

Measures (restrictions) also need to be in place to ensure that the account remains outside the payment account classification of PSD2

- *Stability of balances: One bank discusses the potential reduction of financial stability of the balances resulting from the lifted restrictions, which could result in a change of the nature of the balances in the asset and liability management, potentially leading to lower interest rates for clients.*

4. How would your compliance processes for KYC / AML change if you were to offer a standalone savings account compared to your current bundled product of a payments and savings account?

Banks anticipate that the KYC/AML processes around onboarding, and transactions (screening, filtering and monitoring) would have to be revised:

- *Onboarding/KYC: The current connection to the payment account would need to be removed, and the onboarding route/process decoupled, with different set of questions. Banks expect the onboarding for the standalone savings account to be similar to the onboarding of a customer to the joint account. KYC-event-driven reviews and periodic reviews need to incorporate the higher risk of multiple counter accounts.*
- *Transactions: All deposit and withdrawal transactions to savings accounts need to be included in the transaction filtering and monitoring, increasing frequency and volume. On top of this, less information is available on customer behavior and source of funds, making it more challenging to assess unusual activities. Analyses and client outreach would increase.*

The extent of the impact depends on the adoption rate of the savings accounts and actual client behavior.

5. Do you expect compliance costs relating to KYC / AML to be lower if you were to offer a standalone savings account compared to your current bundled product of a payments and savings account? If not similar, how much (percent) lower/higher do you expect these costs to be compared to a bundled payments and savings account and why?

Two banks expect the business-as-usual costs and to be similar per customer and account, as the same procedures will be adhered to, especially for KYC. Banks do expect an impact to the transaction monitoring is organized, expecting a higher volume of transactions that require monitoring, analyses and outreach, also driven by the increased risk of Source of Funds as a primary risk factor in AML.

Next to the run costs, implementation costs and extended lead times are expected.

The extent of the impact is again dependent on the adoption rate of standalone savings accounts, actual client behavior and the technical solution implemented (e.g., a fixed counter-account or limitations on the number of transfers)

6. What ways do you see to limit compliance costs relating to KYC / AML when offering a standalone savings account and by how much do you expect them to limit costs?

Banks had different perspectives on potential cost reductions. One bank mentioned that compliance costs of an individual onboarding could be lower, though still requiring information related to purpose and nature and continuous KYC/CDD. Another bank expected CDD and screening to remain the same compared to a bundled account. It did however see possibilities to reduce transaction monitoring costs through agreements with the bank of the counter account to perform this monitoring (for outgoing transactions).

The extent to which savings can be realized is dependent on multiple factors: the technical solution, type of customers, and customer behavior. Estimating the potential reduction in compliance cost can therefore not yet be determined and, according to the banks, must be assessed in conjunction with the solution that is chosen in the end.

7. What additional changes or processes do you expect to be necessary to offer a standalone savings account?

To offer a standalone savings account, banks mentioned several processes that they anticipate will require changes and adaptations. These include:

- *Revising the terms and conditions of savings accounts*
- *Enabling functionalities such as viewing, using, and managing standalone savings accounts, including making transfers to a counter account at another bank and changing the counter account*
- *Closing the payment accounts, as this currently cannot be done if a savings account is still active, and this will now require an IBAN for transferring balances and interest*
- *Lifting restrictions on transfers to only the mandatory counter account.*
- *Redesigning the onboarding process, including KYC*
- *Adapting IT systems, as it is currently integrated with payment accounts*
- *Changing the process of linking the account holder's name to the savings account and adding/removing holders for joint accounts*
- *Adapting the mandates process, which is currently based on current account mandates*
- *Adapting the primary communication identifier to the IBAN instead of the current account number format*
- *Adapting the changes in life event processes (e.g., death, divorce)*
- *Broadening anti-fraud measures, including the scope of fraud detection and personal daily limits.*
- *Enabling standalone savings accounts in digital channels*

8. Do you expect the costs for payment services (e.g. payment accounts) to rise if you were to be obliged to also offer a standalone savings account?

Two of the banks mention that further analysis and information on the uptake of the product, solution chosen and client behavior is needed to give actual estimates on potential increases in costs of payment services. If there would be a significant shift from coupled accounts customers to savings accounts customers, payment services could become more expensive.

The other bank expects total costs to increase, due to an increase in number of savings accounts and customers requiring similar KYC/AML procedures as the current coupled products customers, next to investment/development costs and transaction monitoring. It sees four potential ways to recover these costs: implementing fees for the savings product, charging opening fees, offering lower interest rates or increasing the fees for payment packages. The latter would increase payment services costs. This is also related to the pricing that needs to be set up for standalone savings accounts.

9. What effect do you expect this obligation to have on the supply of credit coming from the bank?

The banks indicate that they have a diversified funding mix, where the deposit portfolio is partly invested in long term loans. If the deposit book becomes less predictable, less funds

would become available and the Liquidity coverage Ratio would decrease, potentially impacting supply of credit.

Banks do again highlight that the actual effects are dependent on consumer behavior, where these effects would only be noticeable if there were significant transfers of savings between banks.

D Lijst betrokken stakeholders en interviews

- Ministerie van Financiën
- De Nederlandsche Bank
- Autoriteit Financiële Markten
- De Nederlandse Vereniging van Banken
- ABN AMRO
- ING
- Rabobank
- Consumentenbond

strategy&

Part of the PwC network

www.strategyand.pwc.com